

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO

Bydgoszcz, dnia 5 stycznia 2016 r.

Poz. 8

UCHWAŁA NR XIII/94/15 RADY GMINY BUKOWIEC

z dnia 21 grudnia 2015 r.

w sprawie przyjęcia „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2016 – 2019 dla Gminy Bukowiec”

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 9, art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2015 r. poz. 1515) oraz art. 87 ust. 1 - 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014 r. poz. 1446 oraz z 2015 r. poz. 397, poz. 774 i poz. 1505) uchwała się, co następuje:

§ 1. Przyjąć „Gminny Program Opieki nad Zabytkami na lata 2016 – 2019 dla Gminy Bukowiec” stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Przewodniczący Rady Gminy

Czesław Wszolek

Załącznik do Uchwały Nr XIII/94/15
Rady Gminy Bukowiec
z dnia 21 grudnia 2015 r.

**GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI NA LATA 2016-2019
DLA GMINY BUKOWIEC**

1. Wstęp

Cel opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami dla gminy Bukowiec

Podstawowym, ogólnie pojętym założeniem niniejszego „Programu opieki nad zabytkami dla Gminy Bukowiec na lata 2016 – 2019” jest ukierunkowanie polityki Samorządu Gminnego, służącej podejmowaniu planowanych działań dotyczących finansowania, inicjowania, wspierania oraz koordynowania prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego. Jest to uzupełniający dokument w stosunku do innych aktów planowania gminnego. Zadaniem Programu jest także organizacja działań edukacyjnych i wychowawczych wobec miejscowej społeczności. Dla realizacji powyższego założenia niezbędna jest realizacja szczegółowych celów określonych m.in. w art. 87 ust. 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o *ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*, do których należą:

- 1) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- 2) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- 3) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- 4) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- 5) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- 6) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- 7) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami;
- 8) zapoznanie z zasobami dziedzictwa kulturowego, historią i zabytkami Gminy, w tym także rozróżnienie obiektów wpisanych do rejestru zabytków województwa i figurujących w ewidencji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków;
- 9) wspieranie działań zmierzających do pozyskania środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- 10) uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków przy sporządzaniu i zmianie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy.

Konieczność opracowania gminnego programu opieki nad zabytkami jest nałożona przez art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o *ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*, który stwierdza, iż:

- 1) Zarząd województwa, powiatu lub wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami;
- 2) Programy, o których mowa w ust. 1, mają na celu, w szczególności:
  - a) włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju,
  - b) uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej,
  - c) zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
  - d) wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,
  - e) podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,
  - f) określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków,

- g) podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami;
- 3) Wojewódzki, powiatowy i gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje odpowiednio sejmik województwa, rada powiatu i rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków;
- 4) Programy, o których mowa w ust. 3, są ogłaszane w wojewódzkim dzienniku urzędowym;
- 5) Z realizacji programów zarząd województwa, powiatu i wójt (burmistrz, prezydent miasta) sporządza, co 2 lata, sprawozdanie, które przedstawia się odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy;
- 6) Sprawozdanie z realizacji wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami jest przekazywane Generalnemu Konserwatorowi Zabytków i właściwemu wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków w celu jego wykorzystania przy opracowywaniu, aktualizacji i realizacji krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

2. Podstawa prawna opracowania programu opieki nad zabytkami

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej

Ochrona zabytków, dawnych materialnych i niematerialnych dóbr kultury jest obowiązkiem konstytucyjnym Państwa. W myśl art. 5 Konstytucji RP „Rzeczpospolita Polska (...) strzeże dziedzictwa narodowego (...). Istotnym elementem tego dziedzictwa są zabytki, które w swych niematerialnych wartościach są dobrem wspólnym. Art. 82 Konstytucji wskazuje, iż „obowiązkiem Obywatela (...) jest troska o dobro wspólne”, z kolei art. 6 Konstytucji stanowi, że „...Rzeczpospolita Polska, stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury (...)”.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity Dz. U. 2014, poz. 1446)

Obowiązująca Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami wprowadziła pojęcia ochrony i opieki nad zabytkami. Zgodnie z art. 3, użyte w ustawie określenia oznaczają:

- 1) zabytek – nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową;
- 2) zabytek nieruchomy – nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, o których mowa w pkt. 1;
- 3) zabytek ruchomy – rzecz ruchomą, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, o których mowa w pkt. 1;
- 4) zabytek archeologiczny – zabytek nieruchomy, będący powierzchniową, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem;
- 5) instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami – instytucję kultury w rozumieniu przepisów o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, której celem statutowym jest sprawowanie opieki nad zabytkami;
- 6) prace konserwatorskie – działania mające na celu zabezpieczenie i utrwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji oraz dokumentowanie tych działań;
- 7) prace restauratorskie – działania mające na celu wyeksponowanie wartości artystycznych i estetycznych zabytku, w tym, jeżeli istnieje taka potrzeba, uzupełnienie lub odtworzenie jego części, oraz dokumentowanie tych działań;
- 8) roboty budowlane – roboty budowlane w rozumieniu przepisów Prawa budowlanego, podejmowane przy zabytku lub w otoczeniu zabytku;
- 9) badania konserwatorskie – działania mające na celu rozpoznanie historii i funkcji zabytku, ustalenie użytych do jego wykonania materiałów i zastosowanych technologii, określenie stanu zachowania tego zabytku oraz opracowanie diagnozy, projektu i programu prac konserwatorskich, a jeżeli istnieje taka potrzeba, również programu prac restauratorskich;
- 10) badania architektoniczne – działania ingerujące w substancję zabytku, mające na celu rozpoznanie i udokumentowanie pierwotnej formy obiektu budowlanego oraz ustalenie zakresu jego kolejnych

przekształceń;

- 11) badania archeologiczne – działania mające na celu odkrycie, rozpoznanie, udokumentowanie i zabezpieczenie zabytku archeologicznego;
- 12) historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny – przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg;
- 13) historyczny zespół budowlany – powiązaną przestrzennie grupę budynków wyodrębnioną ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi;
- 14) krajobraz kulturowy – przestrzeń historycznie ukształtowaną w wyniku działalności człowieka, zawierającą wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze;
- 15) otoczenie – teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków w celu ochrony wartości widokowych zabytku oraz jego ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych.

Zgodnie z art. 89 organami ochrony zabytków są:

- 1) minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje Generalny Konserwator Zabytków;
- 2) wojewoda, w imieniu którego zadania i kompetencje, w tym zakresie, wykonuje wojewódzki konserwator zabytków.

W art. 4 zapisano, iż ochrona zabytków polega w szczególności na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- 1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwale zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
- 2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
- 3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
- 4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
- 5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
- 6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Art.5. wskazuje, iż opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwale zachowanie jego wartości;
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Ponadto, w art.6, ustawa definiuje m.in. podstawowe pojęcia z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami oraz przedmiot, zakres, formy i sposób ich ochrony. W myśl tejże ustawy, ochronie i opiece podlegają (bez względu na stan zachowania):

- 1) zabytki nieruchome będące w szczególności:
  - a) krajobrazami kulturowymi,
  - b) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
  - c) dziełami architektury i budownictwa,
  - d) dziełami budownictwa obronnego,

- e) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
  - f) cmentarzami,
  - g) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
  - h) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- 2) zabytki ruchome będące w szczególności:
- a) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
  - b) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
  - c) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami,
  - d) wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
  - e) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (tekst jednolity Dz. U. z 2012 r. poz. 642 ze zmianami),
  - f) instrumentami muzycznymi,
  - g) wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
  - h) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- 3) zabytki archeologiczne będące w szczególności:
- a) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
  - b) cmentarzyskami,
  - c) kurhanami,
  - d) relikdami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ponadto „ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej” (art. 6.2.).

Ustawa w art. 7 określa także formy i sposób ochrony zabytków.

Ustawa definiuje obowiązki oraz kompetencje samorządu terytorialnego w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Szczegółowo określone obowiązki samorządu w stosunku do obiektów zabytkowych objętych ochroną, których samorząd jest właścicielem lub posiadaczem zawarte są w następujących artykułach: art. 5, 25, 26, 28, 30, 31, 36, 71, 72.

Na mocy art. 21 ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy. Art. 22 ust. 4 stwierdza, iż „Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomości z terenu gminy.”. W ust. 5 tego artykułu zapisano, iż w gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

- 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
- 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Jak wspomniano art. 87 Ustawy określa obowiązek samorządu, dotyczący sporządzania i uchwalania gminnego programu opieki nad zabytkami:

- 1) program winien być opracowany na okres 4 lat;
- 2) program służy celom określonym w Ustawie;

- 3) program przyjmuje rada gminy, po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków;
- 4) program ogłaszany jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym;
- 5) z realizacji programu władze gminy sporządzają co 2 lata sprawozdanie, które przedstawiane jest radzie gminy.

Artykuły 18 i 19 nakazują samorządom uwzględnianie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami przy sporządzaniu i aktualizacji planów zagospodarowania przestrzennego województwa.

Szczegółowo określone obowiązki samorządu w stosunku do obiektów zabytkowych objętych ochroną, których samorząd jest właścicielem lub posiadaczem zawarte są w następujących artykułach: art. 5, 25, 26, 28, 30, 31, 36, 71, 72.

Dodatkowo należy wskazać odniesienia do zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego, zawarte w następujących aktach prawnych:

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz. U. z 2015 r., poz. 1515 z późniejszymi zmianami)

- art. 7 ust. 1 pkt. 9

„Zaspakajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy:

- 9) kultury w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.”

Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tekst jednolity Dz. U. z 2015 r. poz. 199 z późniejszymi zmianami).

Na mocy ustawy planowanie i zagospodarowanie przestrzenne musi uwzględnić m.in.: wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (art. 1. ust. 2, pkt. 4). Ustawa określa, iż studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego powinno w swej treści zawierać następujące elementy:

- 1) uwzględnianie stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (art. 10, ust1, pkt. 4);
- 2) określenie obszarów i zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (art. 10, ust. 2, pkt. 4).

W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego będącym aktem prawa miejscowego ustawa nakazuje obecność następujących elementów:

- 1) obowiązkowe określenie zasad ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego (art. 15, ust. 2, pkt. 3);
- 2) obowiązkowe określenie zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (art. 15, ust. 2, pkt. 4);
- 3) określa się w zależności od potrzeb granice pomników zagłady oraz ich stref ochronnych, a także ograniczenia dotyczące prowadzenia na ich terenie działalności gospodarczej, określone w ustawie z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady (art. 15, ust. 3, pkt. 6).

Wymagania koncepcji ochrony zabytków uwzględnia się również na szczeblach wojewódzkim i krajowym planowania przestrzennego (art. 39, ust. 3, pkt. 2; art. 47, ust. 2, pkt. 2). Projekt planu wymaga uzgodnienia z właściwym wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r. poz. 1409 z późniejszymi zmianami).

W myśl tej ustawy jej przepisy nie naruszają przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami w odniesieniu do obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów i obszarów objętych ochroną konserwatorską na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (art. 2. , ust 2 pkt. 3).

W art. 5, ust. 1 pkt. 7 oraz ust. 2 ustawa stwierdza, iż obiekt budowlany należy użytkować w sposób zgodny

z jego przeznaczeniem i wymaganiami ochrony środowiska oraz nakazuje projektowanie i budowanie obiektów budowlanych i związanych z nim urządzeń zapewniające ochronę obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów objętych ochroną konserwatorską.

W przypadku pozytywnej opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków w odniesieniu do obiektów budowlanych wpisanych do rejestru zabytków oraz innych obiektów budowlanych usytuowanych na obszarach objętych ochroną konserwatorską możliwe jest złożenie wniosku do właściwego ministra o zgodę na odstąpienie od przepisów techniczno-budowlanych, o których mowa w art. 7 ustawy (art. 9, ust 3, pkt. 4).

Wg art. 30 ust. 2 w stosunku do prac budowlanych przy obiektach oraz obszarach niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, wymagane jest zgłoszenie do właściwego organu. W zgłoszeniu należy określić rodzaj, zakres i sposób wykonywania robót budowlanych oraz termin ich rozpoczęcia. Do zgłoszenia należy dołączyć oświadczenie, o którym mowa w art. 32 ust. 4 pkt. 2, oraz, w zależności od potrzeb, odpowiednie szkice lub rysunki, a także pozwolenia, uzgodnienia i opinie wymagane odrębnymi przepisami. W razie konieczności uzupełnienia zgłoszenia właściwy organ nakłada, w drodze postanowienia, na zgłaszającego obowiązek uzupełnienia, w określonym terminie, brakujących dokumentów, a w przypadku ich nieuzupełnienia – wnosi sprzeciw, w drodze decyzji. Zgodnie z art. 32 ust. 1:

1. Pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego może być wydane po uprzednim:

- 1) przeprowadzeniu oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko albo oceny oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000, jeżeli jest ona wymagana przepisami ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko;
- 2) uzyskaniu przez inwestora, wymaganych przepisami szczególnymi, pozwoleń, uzgodnień lub opinii innych organów;
- 3) wyrażeniu zgody przez ministra właściwego do spraw budownictwa, lokalnego planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa – w przypadku budowy gazociągów o zasięgu krajowym lub jeżeli budowa ta wynika z umów międzynarodowych.

Prowadzenie robót budowlanych przy obiekcie budowlanym wpisanym do rejestru zabytków lub na obszarze wpisanym do rejestru zabytków wymaga, przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę, uzyskania pozwolenia na prowadzenie tych robót, wydanego przez właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków (art. 39, ust. 2).

Pozwolenie na rozbiórkę obiektu budowlanego wpisanego do rejestru zabytków może być wydane po uzyskaniu decyzji Generalnego Konserwatora Zabytków działającego w imieniu ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego o skreśleniu tego obiektu z rejestru zabytków (art. 39, ust. 2).

W stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków (art. 39, ust. 3).

Katalog działań budowlanych, w stosunku do których należy uzyskać pozwolenie budowlane, a które podlegają zgłoszeniu organowi budowlanemu określają kolejno art. 29, 29a, 30, 31 ustawy Prawo Budowlane. W stosunku do zamierzeń, które wymagają jedynie zgłoszenia zgodnie z art. 30 ust. 7 ustawy właściwy organ może nałożyć w drodze decyzji obowiązek uzyskania pozwolenia na wykonanie określonego obiektu lub robót budowlanych objętych obowiązkiem zgłoszenia, jeżeli ich realizacja może naruszać ustalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub spowodować m.in. pogorszenie stanu środowiska lub stanu zachowania zabytków.

Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (tekst jednolity Dz. U. z 2014 r. Nr 96, poz. 1118 z późniejszymi zmianami).

Określa ona, iż wśród zadań publicznych znajdują się działania m.in. w zakresie kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego (art. 4, ust. 1, pkt. 16).

Regulacje z tym związane zawarte są w art. 19, który określa prawa i obowiązki mieszkańców w zakresie realizacji wybranych przez nich działań, zarówno w ramach inicjatyw lokalnych, jak i za pośrednictwem organizacji pozarządowych lub innych podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 ustawy. Artykuł precyzuje też, iż jednostka samorządu terytorialnego zawiera na czas określony umowę o wykonanie inicjatywy lokalnej z wnioskodawcą.

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r. poz. 1232 z późniejszymi zmianami).

Zgodnie z zapisami art. 71 ust. 3 tej ustawy przeznaczenie i sposób zagospodarowania terenu powinny w jak największym stopniu zapewniać zachowanie jego walorów krajobrazowych. Dotyczy to także krajobrazu kulturowego.

Art.101. ust 1 określa, iż ochrona powierzchni ziemi polega m. in. na zachowaniu wartości kulturowych, z uwzględnieniem zabytków archeologicznych.

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. 2015 r. poz. 1651 z późniejszymi zmianami).

Jednym z celów ochrony przyrody jest ochrona walorów krajobrazowych, zieleni w miastach i wsiach oraz zadrzewień (art. 2, ust. 2, pkt. 5).

Jako jedną z form ochrony przyrody w tym jej immamentnego składnika, jakim jest krajobraz ustawa ta przyjmuje w art. 6, ust, pkt. 3 park krajobrazowy.

Zgodnie z art. 16, ust. 1,; park krajobrazowy obejmuje obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania, popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju.

Zarówno ustanowienie parku krajobrazowego jak i nadanie mu statutu należą do prerogatyw sejmiku wojewódzkiego (art. 16, ust. 3, ust. 5).

Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (tekst jednolity Dz. U. z 2015 r. poz. 1774 z późniejszymi zmianami).

W świetle art. 6 pkt. 5 jednym z celów publicznych tej ustawy jest opieka nad nieruchomościami stanowiącymi zabytki w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Art. 13, ust. 4 jasno określa, że: sprzedaż, zamiana, darowizna lub oddanie w użytkowanie wieczyste nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków, stanowiących własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego, a także wnoszenie tych nieruchomości, jako wkładów niepieniężnych (aportów) do spółek, wymaga pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Cenę nieruchomości lub jej części wpisanej do rejestru zabytków obniża się o 50% (zgodnie z art. 67). Właściwy organ może, za zgodą odpowiednio wojewody albo rady lub sejmiku, podwyższyć lub obniżyć tę bonifikatę (art. 68, ust. 3). Identyczny zapis stosuje się w przypadku opłaty z tytułu użytkowania wieczystego jeżeli nieruchomość gruntowa została wpisana do rejestru zabytków (art. 73, ust 4) oraz w przypadku opłaty z tytułu trwałego zarządu (art. 84, ust 4).

Ustawa z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (tekst jednolity Dz. U. z 2014 r. poz. 849 z późniejszymi zmianami).

Na podstawie art. 7, ust. 1, pkt. 6 ustawa zwalnia od podatku od nieruchomości: grunty i budynki wpisane indywidualnie do rejestru zabytków, pod warunkiem ich utrzymania i konserwacji, zgodnie z przepisami o ochronie zabytków, z wyjątkiem części zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej.

Ustawa dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (tekst jednolity Dz. U. z 2012 r. poz. 406 z późniejszymi zmianami).

Według zapisów tej ustawy zarówno państwo (art. 1 ust. 2) jak i organy jednostek samorządu terytorialnego (art. 1 ust. 4) sprawują mecenat nad działalnością kulturalną polegający m.in. na wspieraniu i promocji opieki nad zabytkami.

Do powyższych ustaw należy dołączyć akty prawne, które w całej swojej treści odnoszą się do zakresu ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego. Są to:

- 1) ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2012 roku, poz. 987 z późn. zm.);
- 2) ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2012 roku, poz. 642 z późn. zm.);
- 3) ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach, (tekst jednolity Dz. U. z 2015 r., poz. 1446 z późn. zm.);

- 4) ustawa z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady (Dz. U. z 1990 r. nr 41, poz. 412 z późn. zm.).

Ostatni element to akty wykonawcze do ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Są to:

- 1) Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 (Dz. U. 2011 nr 113 poz. 661) w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem. W oparciu o art. 24 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami rozporządzenie określa sposób prowadzenia powyższych rejestrów i wykazów;
- 2) Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 27 lipca 2011 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych (Dz. U. Nr 165, poz. 987);
- 3) Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 6 czerwca 2005 r. w sprawie udzielenia dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru (tekst jednolity Dz. U. 2014 r. poz. 399).

3. PRZEDMIOT OCHRONY PRAWNEJ

Przywołana na wstępie ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami stanowi podstawę prawną ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce i wprowadza w tej materii szereg fundamentalnych definicji i pojęć. W myśl ustawy zabytek jest to nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zgodnie z ustawą opiece podlegają – bez względu na stan zachowania – zabytki pogrupowane w trzech kategoriach:

Zabytki nieruchome będące w szczególności:

- 1) krajobrazami kulturowymi;
- 2) układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi;
- 3) dziełami architektury i budownictwa;
- 4) dziełami budownictwa obronnego;
- 5) obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi;
- 6) cmentarzami;
- 7) parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni;
- 8) miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

Zabytki ruchome będące w szczególności:

- 1) dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej;
- 2) kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje;
- 3) numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami, wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego;
- 4) materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (tekst jednolity Dz. U. z 2012 r. poz. 642 ze zmianami);
- 5) instrumentami muzycznymi, wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi;
- 6) przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub

instytucji.

Zabytki archeologiczne będące w szczególności:

- 1) pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa;
- 2) cmentarzyskami;
- 3) kurhanami;
- 4) relikdami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ponadto, zgodnie z art. 6.2. ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

4. FORMY PRAWNE OCHRONY ZABYTKÓW

Ustawodawca wyróżnia następujące formy ochrony zabytków:

- 1) wpis do rejestru zabytków;
- 2) uznanie za pomnik historii;
- 3) utworzenie parku kulturowego;
- 4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, decyzjach o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzjach o warunkach zabudowy, decyzjach o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzjach o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzjach o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Wpis do rejestru zabytków

Podstawą wpisu do rejestru zabytków jest decyzja administracyjna wydana przez wojewódzkiego konserwatora zabytków. Z wnioskiem o taki wpis może występować właściciel zabytku oraz użytkownik wieczysty gruntu na którym znajduje się zabytek. Również wojewódzki konserwator zabytków ma prawo wszczęcia postępowania z urzędu w sprawie wpisania zabytku nieruchomego do rejestru zabytków.

Rejestr zabytków prowadzi odpowiedni wojewódzki konserwator zabytków dla zabytków znajdujących się na terenie województwa. Do rejestru można wpisać także otoczenie oraz nazwę geograficzną, historyczną i tradycyjną zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru zabytków. Wojewódzki konserwator zabytków może wpisać także do rejestru historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny. Sprawy te reguluje *ustawa z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* oraz Rozporządzenie Ministra Kultury z 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. Nr 113, poz. 661).

Pomnik Historii

Terminem tym określa się zabytek nieruchomy o szczególnych wartościach materialnych i niematerialnych oraz znaczeniu dla dziedzictwa kulturowego naszego kraju. Rangę pomnika historii podkreśla fakt, że jest on ustanawiany przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej specjalnym rozporządzeniem na wniosek Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. W treści prezydenckiego rozporządzenia wyszczególnia się cechy danego zabytku świadczące o jego najwyższej wartości, określa się precyzyjnie jego granice i zamieszcza schematyczną mapkę obiektu.

Na elitarną listę Pomników Historii mogą zostać wpisane obiekty architektoniczne, krajobrazy kulturowe, układy urbanistyczne lub ruralistyczne, zabytki techniki, obiekty budownictwa obronnego, parki i ogrody, cmentarze, miejsca pamięci najważniejszych wydarzeń lub postaci historycznych oraz stanowiska archeologiczne. W roku 2015 w całym kraju było 65 miejsc i obiektów uznanych za pomnik historii.

Park kulturowy

Kolejną formą ochrony jest utworzenie parku kulturowego w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Podstawą jego utworzenia jest uchwała rady gminy, którą podejmuje się po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego lub decyzja o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu

publicznego, decyzja o warunkach zabudowy, decyzja o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzja o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzja o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego

Relacje pomiędzy ochroną zabytków a planami zagospodarowania przestrzennego są regulowane przez artykuły 18, 19 i 20 ustawy z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Przede wszystkim art. 18 wprowadza obowiązek uwzględniania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii

rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

W wymienionych decyzjach, koncepcjach, strategiach, analizach, planach i studiach, winno się w szczególności uwzględnić krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, określić rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków i zapewnić im ochronę przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu oraz ustalić przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami. W przypadku zabytków nieruchomości wpisanych do rejestru i ich otoczenia, zabytków nieruchomości, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków oraz parków kulturowych, ochrona ich musi być bezwarunkowo uwzględniona w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego i pozostałych decyzjach.

5. Uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne ochrony zasobów dziedzictwa kulturowego**5.1 Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z opracowaniami wykonanymi na poziomie krajowym:****KRAJOWY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI NA LATA 2014-2017**

Krajowy Program Opieki nad Zabytkami na lata 2014-2017 został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 24 czerwca 2014 roku i jest efektem wykonania upoważnienia ustawowego, zawartego w artykułach 84 i 85, ust. 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami i jest programem rozwoju określonym w artykule 15 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Bukowiec opiera się na założeniach programu krajowego, jednak są one dość ogólne w odniesieniu do zabytków z terenu gminy.

Jednym ze strategicznych założeń krajowego programu jest wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków, w tym tworzenie podstaw współdziałania z organami samorządu terytorialnego. Program stwierdza, iż jakościowa przemiana w zakresie ochrony zabytków w Polsce może nastąpić jedynie dzięki łączeniu zasobów, lepszemu sieciowaniu struktur i działań organów ochrony zabytków.

Rolą programu krajowego jest tworzenie warunków dla wypracowania rozwiązań modelowych oraz ich upowszechnienie. Jak mówią zapisy tego dokumentu za realizację zadań związanych z ochroną zabytków odpowiedzialna jest zarówno administracja rządowa (wojewódzcy konserwatorzy zabytków oraz Generalny Konserwator Zabytków), jak również jednostki samorządu terytorialnego wszystkich szczebli oraz od stopnia zaangażowania tych podmiotów będą zależały realne efekty podejmowanych działań.

Głównym celem Programu jest „Wzmocnienie roli dziedzictwa kulturowego i ochrony zabytków w rozwoju potencjału kulturowego i kreatywnego Polaków”. Cel ten realizowany będzie poprzez trzy cele szczegółowe:

- 1) Wspieranie rozwiązań systemowych na rzecz ochrony zabytków w Polsce;
- 2) Wzmocnienie synergii działania organów ochrony zabytków;
- 3) Tworzenie warunków do aktywnego uczestnictwa w kulturze, edukacji na rzecz dziedzictwa kulturowego oraz jego promocji i reinterpretacji.

W ramach celu szczegółowego 1 wyznaczono następujące kierunki działania:

- 1) Porządkowanie rejestru zabytków nieruchomości;
- 2) Przygotowanie ratyfikacji Konwencji UNESCO ds. ochrony dziedzictwa podwodnego;
- 3) Wypracowanie jednolitych standardów działania konserwatorskiego w odniesieniu do wybranych typów i kategorii zabytków nieruchomości zgodnie z obowiązującą doktryną konserwatorską;

- 4) Wzmocnienie instrumentów ochrony krajobrazu kulturowego;
- 5) Opracowanie diagnozy prawnej ochrony zabytków ruchomych;
- 6) Opracowanie kompleksowego raportu o stanie zachowania zabytków;
- 7) Kontynuacja badań w ramach AZP na obszarach szczególnie istotnych ze względu na zagrożenia dla dziedzictwa archeologicznego.

W ramach celu szczegółowego 2 wyznaczono następujące kierunki działania:

- 1) Zwiększenie efektywności zarządzania i ochrony zabytków poprzez wdrażanie infrastruktury informacji przestrzennej o zabytkach;
- 2) Wypracowanie standardów, pozwalających na lepszy przepływ informacji pomiędzy organami ochrony zabytków a społecznościami żyjącymi w otoczeniu zabytków objętych ochroną;
- 3) Podniesienie jakości procesów decyzyjnych w organach ochrony zabytków;
- 4) Merytoryczne wsparcie samorządu terytorialnego w ochronie zabytków.

W ramach celu szczegółowego 3 wyznaczono następujące kierunki działania:

- 1) Przygotowanie ratyfikacji Konwencji ramowej Rady Europy w sprawie znaczenia dziedzictwa kulturowego dla społeczeństwa;
- 2) Wspieranie budowania świadomości społecznej funkcji dziedzictwa kulturowego jako podstawy kształtowania się tożsamości narodowej i społeczności lokalnych;
- 3) Promocja zasobu dziedzictwa za pośrednictwem Internetu;
- 4) Zwiększanie dostępu do zasobu dziedzictwa i ułatwienie jego odbioru społecznego.

KONCEPCJA PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA KRAJU DO ROKU 2030

Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju została przyjęta przez Radę Ministrów dnia 13 grudnia 2011 r. Dokument określa zasady polityki państwa w dziedzinie przestrzennego zagospodarowania kraju w perspektywie najbliższych kilkunastu lat.

Polityka przestrzennego zagospodarowania kraju realizuje cele rozwoju kraju w odniesieniu do całości przestrzeni polskiej. Biorąc pod uwagę nowy paradygmat polityki rozwoju cel strategiczny (ponadczasowy) polityki przestrzennego zagospodarowania kraju można określić następująco: Efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia ogólnych celów rozwojowych — konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim okresie.

Tak sformułowany cel — przy doborze odpowiednich celów cząstkowych oraz instrumentów wdrożeniowych — realizowany jest przez wszystkie podmioty publiczne wykonujące zadania rozwojowe w zakresie swoich kompetencji na różnych poziomach zarządzania, w różnych obszarach tematycznych i w odniesieniu do różnych terytoriów.

Drogą do zapewnienia realizacji celu strategicznego polityki przestrzennego zagospodarowania kraju jest koncentracja działań podmiotów publicznych w wybranych obszarach tematycznych i na wyodrębnionych terytoriach. W odniesieniu do diagnozy sytuacji, uwarunkowań oraz trendów rozwojowych sformułowano sześć wzajemnie powiązanych celów polityki przestrzennego zagospodarowania kraju w horyzoncie roku 2030:

- Cel 1. Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności;
- Cel 2. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów;
- Cel 3. Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej;

- Cel 4. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski;
- Cel 5. Zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa;
- Cel 6. Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.

Koncepcja wskazuje, iż wzmocnienie ładu przestrzennego na poziomie zarządzania zasobem krajobrazów kulturowych i przyrodniczych będzie jednocześnie służyło wdrożeniu zapisów Konwencji Krajobrazowej Rady Europy. Podstawowymi formami ochrony krajobrazów powinny zostać formy dotychczas stosowane: parki krajobrazowe, pomniki historii, parki kulturowe oraz — dla obiektów rangi międzynarodowej — wpis na listę dziedzictwa kulturowego lub przyrodniczego UNESCO.

Stwierdzono, że promocja dziedzictwa kulturowego wpłynęła na wzrost rozpoznawalności i atrakcyjność polskiej przestrzeni. Dbałość o spuściznę kultury dawnych mieszkańców ziem polskich i wspieranie zachowanych tradycji lokalnych sprzyjają rozwojowi turystyki i wspomagają proces identyfikacji tożsamości kulturowej migrantów. Krajobraz ważny dla historii kultury jest chroniony na równi z krajobrazami charakterystycznymi dla regionów geograficzno- przyrodniczych w zintegrowanej z siecią przyrodniczą rozwiniętej sieci parków kulturowych i pomników historii.

NARODOWA STRATEGIA ROZWOJU KULTURY NA LATA 2004 – 2013 ORAZ UZUPEŁNIENIE STRATEGII NA LATA 2004 – 2020

Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami zostały zawarte w dokumencie o nazwie Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2013 (przyjętym przez Radę Ministrów w dniu 21 września 2004 r.) oraz jego uszczegółowieniu „Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2020” (przyjętym w 2005 r.). Są to rządowe dokumenty tworzące ramy dla nowoczesnego mecenatu państwa w sferze kultury, a przede wszystkim dla nowocześnie pojmowanej polityki kulturalnej państwa, funkcjonującej w warunkach rynkowych, w połączeniu z perspektywami kolejnych okresów programowania Unii Europejskiej.

Głównym celem strategii jest działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju kulturalnego regionów w Polsce.

Dokumentem służącym wdrożeniu Narodowej Strategii Rozwoju Kultury jest Narodowy Program Kultury „Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego na lata 2004-2013”. W programie zapisano następujące priorytety i działania:

1) **Priorytet 1. Aktywne zarządzanie zasobem stanowiącym materialne dziedzictwo kulturowe**

Działania realizowane w ramach niniejszego priorytetu mają na celu materialną poprawę stanu zabytków, ich adaptację i rewitalizację oraz zwiększenie dostępności do nich mieszkańców, turystów i inwestorów. Realizacja działań pozwoli na zwiększenie atrakcyjności regionów, a także wykorzystanie przez nie potencjału związanego z posiadanym dziedzictwem kulturowym.

- Działanie 1.1. Budowa nowoczesnych rozwiązań organizacyjno-finansowych w sferze ochrony zabytków
- Działanie 1.2. Kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele kulturalne, turystyczne, edukacyjne, rekreacyjne i inne cele społeczne
- Działanie 1.3. Zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych.

2) **Priorytet 2. Edukacja i administracja na rzecz ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego**

- Działanie 2.1. Rozwój zasobów ludzkich oraz podnoszenie świadomości społecznej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego
- Działanie 2.2. Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego przed nielegalnym wwozem, wywozem i przewozem przez granicę.

Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020, opracowane przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego w 2005 r., zawiera ważny z punktu widzenia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Program Operacyjny „Dziedzictwo kulturowe”.

Priorytet I tego Programu dotyczy rewaloryzacji zabytków nieruchomych i ruchomych. Celami tego priorytetu są:

- 1) poprawa stanu zachowania zabytków;
- 2) zwiększanie narodowego zasobu dziedzictwa kulturowego (w tym także liczby stanowisk archeologicznych);
- 3) kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele inne niż kulturalne;
- 4) zwiększenie roli zabytków i muzealiów w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych;
- 5) poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków i ich dokumentacji;
- 6) zabezpieczenie zabytków, muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami i nielegalnym wywozem za granicę oraz na wypadek sytuacji kryzysowych i konfliktu zbrojnego.

5.2 Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z opracowaniami wykonanymi na poziomie wojewódzkim

Strategia rozwoju województwa KUJAWSKO-POMORSKIEGO

Obecnie obowiązująca Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko- Pomorskiego do 2020 r. - Plan modernizacji 2020+ została przyjęta uchwałą nr XLI/693/13 przez Sejmik Województwa Kujawsko-Pomorskiego dnia 21 października 2013 r. Misja rozwoju województwa zapisana w treści dokumentu brzmi Kujawsko-pomorskie - człowiek, rodzina, społeczeństwo. Aby to osiągnąć strategia wyznacza priorytety i cele działań.

Dla gminy Bukowiec istotne są zapisy priorytetu Modernizacja przestrzeni miast i wsi, w ramach którego znajduje się cel Obszary wiejskie (których integralną częścią są także lokalne ośrodki rozwoju – małe miasta i wiejskie siedziby gmin) – o zróżnicowanym charakterze funkcjonalnym, cechujące się licznymi problemami gospodarczymi i często wymagające aktywizacji społeczno-gospodarczej. Głównym kierunkiem interwencji jest stymulowanie rozwoju społecznego (kluczowa rola usług publicznych szczebla gminnego dla kształtowania właściwych postaw społecznych) oraz lokalnych rynków pracy. Ten poziom polityki terytorialnej w rejonach tradycyjnego rolnictwa ma decydujące znaczenie dla aktywizacji mieszkańców wiejskich, jest także odpowiedzialny za lokalne aspekty rozwoju społecznego i gospodarczego.

W ramach celu znajduje się cel strategiczny Tożsamość i dziedzictwo, związany ściśle z dziedzictwem kulturowym i historycznym regionu. W ramach celu zamierza się podjąć działania na rzecz opracowania i realizacji założeń polityki kulturalnej województwa (co pozwoli na pełną koordynację działalności wszystkich podmiotów funkcjonujących w kulturze) oraz edukacji kulturalnej społeczeństwa (zarówno w edukacji formalnej – na wszystkich poziomach kształcenia, jak i w edukacji nieformalnej). Są to zagadnienia realizujące także cele rozwoju społecznego – istotne dla szeroko rozumianego rozwoju społecznego. Nie wyklucza się, że polityka kulturalna zostanie w przyszłości objęta wojewódzkim programem rozwoju.

Dziedzictwo regionu, świadczące o tym jacy jesteśmy, wymaga zachowania (m.in. tradycyjnej kultury wiejskiej, ginących zawodów, cudów architektury, przyrody, powstających drobnych kolekcji, zbiorów muzealnych i skansenów), odpowiedniej ekspozycji, poprawy dostępności, a także prezentacji w atrakcyjnej dla różnych osób formie. Dopiero dzięki stworzeniu warunków do wzbudzania ciekawości posiadanymi dobrami, wartościami, oddziaływanie na wiele zmysłów, możliwe jest zrozumienie, budzi się właściwy szacunek, zainteresowanie, chęć pogłębiania wiedzy i czynne włączenie się w działania na rzecz zachowania i upowszechniania posiadanego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego. Wobec powyższego, niezbędna jest waloryzacja obiektów materialnych dziedzictwa kulturowego regionu oraz oszacowanie „wartości marketingowej” wojewódzkich zasobów przyrody i krajobrazu przyrodniczo-kulturowego, koniecznych także dla budowy marki województwa. Poza tym wspierane będą w szczególności przedsięwzięcia umożliwiające atrakcyjny, interaktywny, oryginalny, wielozmysłowy kontakt z dziedzictwem regionu.

Powyższe zapisy realizowane będą w ramach następujących kierunków działań:

- 1) Budowa tożsamości regionalnej województwa;
- 2) Zachowanie oraz promocja dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego regionu;

- 3) Wsparcie działań ratowniczych tradycyjnej kultury wiejskiej, ginących zawodów, cudów architektury, przyrody, powstających drobnych kolekcji, zbiorów muzealnych i skansenów, będących częścią środowiska kulturowego województwa.
- 4) Rozwój oferty kulturalnej o znaczeniu regionalnym, krajowym i międzynarodowym;
- 5) Promocja marki województwa.

Należy jednak zwrócić uwagę, iż w świetle Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Bukowiec powyższe zapisy są bardzo ogólne i trudno doszukać się konkretnych odniesień do potrzeb gminy. Mimo to, cele przedstawione w niniejszym Programie są zgodne z kierunkami rozwoju województwa, co może przyczynić się do ich dokładniejszej realizacji.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa KUJAWSKO-POMORSKIEGO

Plan zagospodarowanie przestrzennego województwa został przyjęty uchwałą Sejmiku Województwa Kujawsko – Pomorskiego nr XI/135/03 z dnia 26 czerwca 2003 r. Cele i działania Planu zawarte są w rozdziale V Polityka zagospodarowania przestrzennego województwa. W nim wyróżnić można zapisy dotyczące Gminy Bukowiec, występujące w celach operacyjnych:

1) 3.1 Kierunki rozwoju sieci osadniczej:

Ochrona dziedzictwa kulturowego jednostek osadniczych województwa realizowana będzie przez następujące działania:

- a) rewaloryzację zabytkowych układów urbanistycznych o dużym znaczeniu kulturowym i historycznym,
- b) konserwację oraz szerokie turystyczne wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego ruin zamków;

2) 3.3 Kierunki ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego i kulturowego

Dla podniesienia konkurencyjności i atrakcyjności regionu konieczne jest podjęcie działań prowadzących do zachowania i pełnego wykorzystania turystycznych walorów środowiska przyrodniczego i kulturowego poprzez:

- a) poprawę zagospodarowania istniejących szlaków turystycznych,
- b) rozwój agroturystyki na bazie walorów przyrodniczo-krajobrazowych i kulturowych.

Dodatkowo w rozdziale 5.2 Propozycje zadań ponadlokalnych realizujących cele publiczne w tabeli zadań jeszcze raz podkreślono konieczność rewaloryzacji historycznych układów urbanistycznych.

Program Opieki nad Zabytkami WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO na lata 2013 – 2016

Program Opieki nad Zabytkami Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2013- 2016 przyjęto uchwałą nr XXXIV/601/13 przez Sejmik Województwa Kujawsko- Pomorskiego dnia 20 maja 2013 r. Dokument przedstawia szereg celów i kierunków działania w zakresie zachowania dziedzictwa kulturowego na obszarze województwa kujawsko- pomorskiego. Zapisy te są w dużej mierze zgodne z kierunkami zawartymi w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami dla Gminy Bukowiec.

W programie wyznaczono cele nadrzędny, cele szczegółowe wraz z kierunkami działań. Cel nadrzędny to: Utrzymanie różnorodności kulturowej województwa jako świadectwa historii regionu oraz potencjału dla rozwoju gospodarczego. W ramach celu nadrzędnego wyznaczono następujące cele szczegółowe:

- 1) Zachowanie dziedzictwa materialnego;
- 2) Zachowanie dziedzictwa niematerialnego;
- 3) Kulturowanie tradycji regionalnych;
- 4) Wzrost świadomości społecznej dla ochrony dziedzictwa kulturowego;
- 5) Wzrost konkurencyjności regionu.

W ramach programu postuluje się również między innymi o podjęcie następujących działań:

- 1) działania wynikające z ustawy o ochronie zabytków i zabytkami:

- a) wspieranie i koordynacja działań związanych z tworzeniem gminnej ewidencji zabytków z użyciem stworzonego przez Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków oprogramowania komputerowego Gminna Ewidencja Zabytków (GEZ),
  - b) podjęcie działań, w tym zapewnienie środków finansowych, celem intensyfikacji procesu wpisywania indywidualnych obiektów zabytkowych do rejestru zabytków-zwłaszcza będących własnością skarbu państwa oraz jednostek samorządu terytorialnego,
  - c) podjęcie działań, w tym zapewnienie środków finansowych, zmierzających do zachęcenia osób prywatnych do wpisywania do rejestru zabytków obiektów historycznych, których są właścicielami,
  - d) monitorowanie stanu zachowania zabytków;
- 2) w związku z podjęciem przez Sejmik Województwa Kujawsko- Pomorskiego uchwały nr VII/91/07 z dnia 23 kwietnia 2007 r.- w sprawie przystąpienia do sporządzania zmiany planu zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko- pomorskiego zaleca się bezwzględne uwzględnienie w opracowaniu elementów związanych z obszarową ochroną dziedzictwa kulturowego, w tym:
- a) rozpoznanie i zrewidowanie stanu faktycznego istniejących obszarów i stref ochrony konserwatorskiej,
  - b) zwiększenie ilości obszarów chronionych w ramach stref ochrony konserwatorskiej, zwłaszcza w odniesieniu do obiektów i zespołów leżących poza obszarami miejskimi,
  - c) przygotowanie ściśle określonych stref ochrony konserwatorskiej oraz stref ekspozycji obiektów jako wytyczne do MPZP,
  - d) uwzględnienie ustaleń i propozycji zawartych w niniejszym opracowaniu, zwłaszcza proponowanych parków kulturowych i innych obszarów chronionych;
- 3) pozaustawowe działania mające na celu ochronę zabytków:
- a) określenie jednolitych kryteriów przyznawania środków finansowych przeznaczonych na prace konserwatorskie, rewitalizację obszarową i inne działania mające na celu ochronę i promocję dziedzictwa kulturowego (w tym badania konserwatorskie i architektoniczne oraz sporządzanie dokumentacji konserwatorskiej),
  - b) stworzenie mechanizmów zachęcających do podejmowania prac konserwatorskich i działań rewitalizacyjnych przy obiektach i obszarach zabytkowych,
  - c) wprowadzenie bezwzględnego wymogu prowadzenia nadzoru archeologicznego w trakcie budowy infrastruktury drogowej, finansowanej ze środków pochodzących z Regionalnego Programu Operacyjnego oraz innych źródeł przekazywanych gminom przez samorząd wojewódzki,
  - d) opracowanie i wdrażanie do realizacji programu pod roboczym tytułem Kujawsko-Pomorskie muzeum otwarte, polegającego na digitalizacji najcenniejszych zabytków ruchomych będących w posiadaniu muzeów, archiwów, bibliotek i innych instytucji na terenie województwa i prezentowaniu ich za pomocą sieci www w postaci wirtualnych galerii,
  - e) stworzenie pilotażowego programu adresowanego do gmin mającego na celu utworzenie w oparciu o istniejącą strukturę (między innymi gminne ośrodki kultury, izby regionalne w szkołach ponadpodstawowych itp.) ośrodków gromadzących i popularyzujących (wystawy, strony www) informacje historyczne, materiały ikonograficzne, rejestrujących wartości niematerialne i inne materiały związane z dziedzictwem kulturowym na poziomie gmin w celu podniesienia świadomości społeczności lokalnych, upowszechniania wiedzy, ułatwień w dostępie do informacji oraz kształtowania tożsamości regionalnej,
  - f) organizacja pod patronatem Marszałka wieloetapowego konkursu (etap gminny, etap powiatowy, etap wojewódzki) drużynowego szkół na temat wiedzy o dziedzictwie kulturowym i ochronie zabytków regionu - konkurs organizowany dla szkół poszczególnych szczebli- podstawowych, gimnazjów, liceów.

Program wojewódzki prezentuje również potencjalne źródła finansowania prac remontowo-konserwatorskich przy zabytkach oraz innych działań związanych z rewitalizacją obiektów zabytkowych oraz zespołów urbanistycznych i ruralistycznych.

5.3 Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z opracowaniami wykonanymi na poziomie powiatu

Strategia Rozwoju SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO Powiatu Świeckiego NA LATA 2006-2016

Strategia rozwoju powiatu świeckiego w swej treści wyróżnia kilkadziesiąt programów strategicznych, pogrupowanych w kilku głównych działach. Do najważniejszych z punktu widzenia ochrony dziedzictwa kulturowego należą następujące programy:

1) Program S16 – Ochrona dziedzictwa kulturowego

Celem programu jest Wspieranie działalności lokalnych instytucji i placówek kultury, propagowanie patriotyzmu, które powinno odbywać się poprzez krzewienie kultury i patriotyzmu lokalnego oraz ochronę dóbr kultury i dziedzictwa narodowego.

2) Program T1 - Stworzenie bazy informacji turystycznej Powiatu Świeckiego

Celem tego programu jest zebranie w spójną, czytelną całość bazy danych nt. turystyki, która obecnie jest rozproszona na poziomie samorządów terytorialnych i innych instytucji i podmiotów działających w sferze turystyki oraz stworzenie płynnego przepływu informacji. Zaleca również zebranie (w jednym miejscu) informacji turystycznej dotyczącej wszystkich atrakcji turystycznych Powiatu Świeckiego (a także i z ościennych gmin, powiatów) w postaci drukowanej- foldery, ulotki, przewodniki i inne wydawnictwa oraz w formie elektronicznej – stworzenie profesjonalnej strony internetowej. Zakładane jest również stworzenie powiatowego kalendarza imprez – kulturalnych, sportowych etc w formie elektronicznej i drukowanej, a także bazy lokalnych twórców ludowych.

3) Program T2 - Promocja terenów atrakcyjnych turystycznie

Program zakłada efektywne promowanie Powiatu jako miejsca rozwoju różnych form turystyki m.in. poprzez opracowanie strategii promocyjnej, współpracę między gminami, przedsiębiorcami, właścicielami gospodarstw agroturystycznych oraz szkolenia dla mieszkańców Powiatu w zakresie dywersyfikacji działalności gospodarczej – rozwój w zakresie turystyki.

4) Program T3 - Szlaki turystyczne szansą na rozwój turystyki weekendowej

Celem programu jest zebranie informacji nt. szlaków turystycznych i ich zaewidencjonowanie, oznakowanie i wytyczenie tras szlaków + odnowienie istniejących szlaków – czytelniejsze oznakowanie, dodatkowe informacje o terenie + tłumaczenie na język angielski, j. niemiecki, a także stworzenie szlaków: elektrowni wodnych, młynów wodnych, gotyku ceglanego, wież ciśnień, szlaku 16 Pułku Ułanów Wielkopolskich

Powiatowy program opieki nad zabytkami powiatu Świeckiego

Na rok 2015 powiat świecki nie posiada opracowanego Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami.

5.4 Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z opracowaniami wykonanymi na poziomie gminy

Strategia rozwoju gminy BUKOWIEC

W Strategii Rozwoju Gminy tematyka ochrony dziedzictwa kulturowego poruszana jest bardzo ogólnikowo, skupiając się głównie na rozwoju rolnictwa i infrastruktury w gminie.

W ramach celu strategicznego 3 Poprawa poziomu wykształcenia i kwalifikacji mieszkańców. Jakość życia mieszkańców umieszczono zapis, iż samorząd gminny wspierać będzie w ramach posiadanych środków finansowych wszelkie przejawy działalności kulturalnych na terenie gminy, zarówno w formie zinstytucjonalizowanej (działalność ośrodków kultury, bibliotek, świetlic, itp.), jak też imprez o profilu społeczno-kulturalnym, jak również działalność organizacji pozarządowych (społecznych) w formie różnego rodzaju stowarzyszeń, klubów, związków, itp. o zróżnicowanym charakterze i profilu działania (np. społeczne, kulturalne, folklorystyczne, sportowe, turystyczne, naukowe, gospodarcze, związkowe, polityczne, środowiskowe, lokalne media, itp.). Należy podjąć starania o utworzenie na terenie gminy stowarzyszenia na rzecz rozwoju lokalnego - o charakterze społeczno-kulturalnym, którego głównym celem byłoby skupianie gminnej społeczności wokół spraw istotnych dla rozwoju gminy. Tego rodzaju stowarzyszenie, integrujące społeczność lokalną, mogłoby być cennym partnerem dla samorządu gminnego w zakresie realizacji zadań poprawiających jakość życia mieszkańców. Jako podmiot prawny, stowarzyszenie może ubiegać się o dofinansowanie i realizować własne cele i zadania, w tym np. szeroko rozumianą promocję gminy.

W Strategii wskazano, że Gmina nie cechuje się bogatym dziedzictwem kulturowym, na które prócz kilku zabytkowych obiektów (kościóły i dwory) i zespołu folklorystycznego kultywującego lokalne tradycje, składa

się postać Floriana Ceynowy, pochodzącego z Bukowca i pochowanego na cmentarzu w Przysiersku, żyjącego w XIX wieku lekarza, pisarza, działacza narodowego, podkreślającego odrębność tożsamości Kaszubów i do dziś uznawanego za jedną z najważniejszych spośród historycznych i współczesnych osobistości wywodzących się z tej grupy etnicznej.

Należy dążyć do ochrony tego skromnego dziedzictwa historyczno-kulturowego, przede wszystkim poprzez wsparcie dla organizacji kulturalnych ale także dbałość o materialne pamiątki, poprzez rozwój działającej w Przysiersku izby pamięci. Należy rozwijać jej działalność, a docelowo może ona być przekształcona w małe muzeum a nawet skansen, w którym gromadzono by wszelkie pamiątki związane z przeszłością gminy i okolic, jak np. zabytkowe maszyny rolnicze, elementy wyposażenia gospodarstw, stroje ludowe, sztukę ludową, czy wręcz można by odtworzyć stare zabudowania gospodarskie. Podkreślić należy dwa aspekty tego rodzaju działalności: przede wszystkim kultywowanie i zachowanie lokalnych tradycji (co sprzyja także utrwalaniu więzi społecznych) ale także możliwość generowania dodatkowych dochodów, utworzenia nowych miejsc pracy, poprawy turystycznego wizerunku gminy (co można połączyć z położeniem Przysierska przez drodze tranzytowej).

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO gminy BUKOWIEC

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego precyzuje dokładne zasady ochrony dziedzictwa kulturowego na obszarze gminy.

Dla obiektów zabytkowych, zlokalizowanych na terenie Gminy Bukowiec, wyznaczono następujące strefy ochrony konserwatorskiej:

„A” – strefę pełnej ochrony konserwatorskiej

„B” – strefę ochrony konserwatorskiej

„W” – strefę ochrony archeologicznej

STREFA „A” PEŁNEJ OCHRONY KONSERWATORSKIEJ

Strefa pełnej ochrony konserwatorskiej obejmuje obiekty i obszary szczególnie wartościowe, do bezwzględnego zachowania. Na obszarze gminy Bukowiec strefą „A” objęto zespoły pałacowo-parkowe i dworsko-parkowe częściowo z folwarkami, zespoły sakralne.

STREFA „A”:

1) nakazy:

- a) naukowego badania i dokumentowania zabytków,
- b) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku,
- c) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie,
- d) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości,
- e) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury;

2) wymaga się uzyskania pozwolenia Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na dokonywanie

- a) wszelkich działań, które mogłyby prowadzić do naruszenia substancji lub zmiany wyglądu zabytku,
- b) zmian podziału własnościowego i geodezyjnego.

Celem działalności konserwatorskiej w strefie „A” jest zachowanie zabudowy historycznej, jej konserwacja, rewaloryzacja, rekonstrukcja, zachowanie towarzyszącej historycznej zieleni komponowanej, usuwanie obiektów dysharmonizujących, dostosowanie współczesnych funkcji do wartości zespołu zabytkowego, eliminacja funkcji uciążliwych.

STREFA „B” OCHRONY KONSERWATORSKIEJ

Strefa „B” ochrony konserwatorskiej obejmuje tereny zawierające znaczną część elementów historycznie ukształtowanej struktury przestrzennej o wartościach kulturowych. Obszary objęte strefą „B” podlegają rygorom w zakresie utrzymania historycznego rozplanowania i zasadniczych elementów istniejącej substancji o wartościach kulturowych oraz charakteru i skali nowej zabudowy. Na obszarze gminy Bukowiec strefą „B” objęto zespoły wiejskie, zespoły folwarczne, cmentarze parafialne rzymsko-katolickie, nieczynne cmentarze

ewangelickie i zespół młyński.

STREFA „B”- nakaz z powiadamianiem WKZ podczas:

- 1) dokonywania wszelkich działań, które mogłyby prowadzić do naruszenia substancji lub zmiany wyglądu obiektów zabytkowych;
- 2) lokalizowania nowych obiektów;
- 3) dokonywania zmian podziału geodezyjnego lub innych zmian mających wpływ na ukształtowany historycznie układ zabudowy lub innych obiektów położonych w strefie, w tym małej architektury i innych obiektów budowlanych oraz istniejących drzew.

Celem działalności konserwatorskiej w strefie „B” jest zachowanie historycznego układu zabudowy (linie zabudowy, proporcje gabarytów i wysokości, podziały historyczne, wkomponowanie w krajobraz naturalny), zachowanie zabudowy historycznej (jej konserwacja i rewaloryzacja), dostosowanie nowej zabudowy do historycznej kompozycji, zachowanie kompozycji i układów zieleni historycznej, parków i cmentarzy, usuwanie obiektów dysharmonizujących.

STREFA „W” OCHRONY ARCHEOLOGICZNEJ

Strefa „W” obejmuje tereny o rozpoznanej, na podstawie badań, zawartości ważnych relikwów archeologicznych. Na obszarze strefy wszelka działalność inwestycyjna musi być poprzedzona badaniami archeologicznymi na koszt inwestora. Zakres prac archeologicznych określa się przy uzgadnianiu projektu budowlanego. Obszar gminy Bukowiec został w całości rozpoznany pod względem archeologicznym.

STREFA „W” – wymagane jest uzgodnienie z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków projektowanych wszelkich prac ziemnych na obszarze strefy. Egzemplarz dokumentacji z badań archeologicznych / na koszt inwestora/ po ich zakończeniu podlega nieodpłatnemu przekazaniu Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków.

Na obszarze Gminy Bukowiec większość obiektów zabytkowych znajdujących się w ewidencji zabytków objęta została strefami ochrony konserwatorskiej. Obiekty zabytkowe, znajdujące się poza wyznaczonymi strefami, objęte są ochroną w ramach wpisu do gminnej ewidencji zabytków i podlegają następującym wytycznym:

- 1) wymagane jest uzgadnianie z WKZ prac remontowych, adaptacyjnych i rozbiórkowych;
- 2) wskazane jest dostosowanie nowej zabudowy, wprowadzanej na obszar działki, do istniejących budynków historycznych pod względem gabarytów, kompozycji bryły, elewacji, dachów.

Zgodnie z art. 22 ust. 4 i art. 143 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Wójt Gminy prowadzi i uzupełnia gminną ewidencję zabytków.

Budyń – założenie pałacowo-parkowe (pałac, park, ptaszarnia) A/454/1-3 z 31.08.1995r.; Zespół pałacowo-parkowy – strefa „A” Zespół folwarczny z kolonią mieszkaniową –strefa „B” Oprócz tego we wsi cmentarz ewangelicki, nieczynny k. XIX w. -strefa „B”

Bukowiec - zespół wiejski, zabudowa drewniana, drewniano-murowana i murowana z k. XIX i pocz. XX w.-domy nr 5 i 1 ul. Ceynowy, nr 2 i 27 ul.16 Pułku Ułanów, młyn-ul. Młyńska 7; Zespół kościoła parafialnego p.w. NMP Królowej Polski – strefa „A” kościół z końca XIX w. i plebania z pocz. XX w., cmentarz dawniej ewangelicki – pocz. XX w. –strefa „B” –po 1945 r. katolicki, parafialny,

Bramka – cmentarz ewangelicki, strefa „B”

W zespole wiejskim dom nr 13 z 1912 roku –strefa „B”

Branica – cmentarz ewangelicki, strefa „B”, zespół wiejski strefa „B”, oraz 5 stanowisk arch. strefa „W”:

ST. 2 (AZP. 31-39/101) –osada z okresu rzymskiego;

ST. 1 (AZP 31-39/100) – osada nowożytna;

ST. 3,4 (AZP 31-39/102/103) – osadnictwo pradziejowe i wczesnośredniowieczne;

ST. 8 (AZP 31-39/107) – osada kultury łużyckiej i późnośredniowieczna;

ST. 9 (AZP 31-39/108) – osada kultury łużyckiej i średniowieczna.

Gawroniec - dwór A/120/1od 6.01.2003r.; -strefa „A”, park dworski „A/120/2 z 13.01.2004r.; zespół folwarczny strefa „B”, dwa cmentarze ewangelickie strefa „B”, oraz 15 stanowisk arch. strefa „W”;

ST. 33 (AZP 31-40/109) osadnictwo nowożytność;

ST. 34(AZP 31-40/110) osadnictwo późnośredniowieczne i nowożytność;

ST. 12 (AZP 32-40/105) osadn. OR, późnośredniowieczne i nowożytność;

ST. 10 (AZP 32-40/103) osadn. nowożytność;

ST. 9 (AZP 32-40/102) osadn. OR, wczesne średniowiecze;

ST. 3,4,8 (AZP 32-40/96,97,101) osadn. wczesny brąz, nowożytność, epoka kamienia;

ST. 15 (AZP 32-40/106) osadn. nowożytność;

ST. 18,19 (AZP 32-40/111,112) mezolit, późne średn., nowożytność;

ST. 16 (AZP 32-40/108) osadn. epoki kamienia , nowożytność;

ST. 20 (AZP 32-40/113) osadn. nowożytność;

ST. 25 (AZP32-40/118) osadn. późnośredniowieczne, nowożytność;

ST. 1 (AZP 32-40/94) osadn. nowożytność;

ST. 21,22 (AZP 32-40/114,115) osadn. późnośredniowieczne, nowożytność;

ST. 23 (AZP 32-40/116) osadn. łużyckie, pomorskie, wczesnośredniowieczne, nowożytność;

ST. 24 (AZP 32-40/117) osadn. nowożytność.

Jarzębieniec - zespół pałacowo-parkowy –strefa „A”, zespół folwarczny i kolonia mieszkaniowa strefa - „B”, cmentarz ewangelicki strefa „B”,

Kawęcin - założenie dworsko-parkowe – strefa „A”, (park, dwór) stajnia, owczarnia, owczarnia, spichlerz, magazyn, obora, rządcówka, budynek mieszkalny- zespół folwarczny strefa „B”) A/219/1-8 – zm. w 2003r., cmentarz ewangelicki strefa „B”,

Korytowo – cmentarz ewangelicki strefa „B”, zespół wiejski strefa „B”, oraz 31 stanowisk arch. strefa „W” ;

ST. 18 (AZP 32-39/107) ślad osadnictwa kultury łużyckiej, osada nowożytna;

ST. 17 (AZP 32-39/106) osada nowożytna;

ST. 16 (AZP 32-39/105) ślad osadn. z neolitu schyłkowego, osada z późnego średniowiecza;

ST. 19 (AZP 32-39/108) osada nowożytna;

ST. 21 (AZP 32-39/110) osada nowożytna;

ST. 20 (AZP 32-39/109) osada nowożytna;

ST. 15 (AZP 32-39/104) osada z późnego średniowiecza i nowożytna;

ST. 13 (AZP 32-39/102) osada nowożytna;

ST. 4 (AZP 32-39/90) ślad osadnictwa z neolitu schyłkowego, osada z późnego średniowiecza i nowożytna;

ST. 2 (AZP 32-39/91) osada nowożytna;

ST. 14 (AZP 32-39/103) osada późnośredniowieczna;

ST. 12 (AZP 32-39/101) osada nowożytna;

ST. 11 (AZP 32-39/100) osada późnośredniowieczna i nowożytna;

ST. 10 (AZP 32-39/99) ślad osadn. z wczesnej epoki brązu;

ST. 3 (AZP 32-39/92)) osada z późnego średniowiecza i nowożytna;

ST. 9 (AZP 32-39/98) osada nowożytna;

- ST. 24 (AZP 32-39/113) osada z późnego średniowiecza i nowożytna;
ST. 23 (AZP 32-39/112) osada z późnego średniowiecza i nowożytna;
ST. 22 (AZP 32-39/111) osada z późnego średniowiecza i nowożytna;
ST. 25 (AZP 32-39/114) osada z późnego średniowiecza i nowożytna;
ST. 29 (AZP 32-39/118) osada nowożytna;
ST. 28 (AZP 32-39/117) osada nowożytna;
ST. 3 (AZP 32-39/93) obozowisko mezolityczne, ślad osadnictwa średniowiecznego;
ST. 8 (AZP 32-39/97) obozowisko mezolityczne;
ST. 7 (AZP 32-39/96) osada nowożytna;
ST. 33 (AZP 32-39/122) osada z późnego średniowiecza i nowożytna;
ST. 31 (AZP 32-39/120) osada nowożytna;
ST. 34 (AZP 32-39/123) osady kultury pucharów lejkowatych, z neolitu schyłkowego i kultury łużyckiej;
ST. 36 (AZP 32-39/125) osada kultury pucharów lejkowatych;
ST. 35 (AZP 32-39/129) ślad osadnictwa z neolitu schyłkowego, osada z późnego średniowiecza i nowożytna;
ST. 26 (AZP 32-39/115) osady z neolitu schyłkowego, kultury łużyckiej i nowożytna;
Korytowo-Stanisławie – zespół folwarczny strefa „B”, Stanisławie-zespół pałacowo-parkowy strefa „A” i „B”
Krupocin-Franciszkowo – cmentarz ewangelicki strefa „B”, zespół wiejski- strefa „B”,
Krupocin – zespół wiejski strefa „B”, oraz 21 stanowisk arch. ze strefą „W”;
ST. 15 (AZP 30-39/64) osada z wczesnego i późnego średniowiecza;
ST. 20 (AZP 30-39/69) osada z okresu halsztackiego i lateńskiego, z okresu rzymskiego i nowożytności;
ST. 21,22 (AZP 30-39/70,71) osadnictwo ze schyłkowego neolitu i kultury łużyckiej;
ST. 17 (AZP 30-39/66) osada z późnego średniowiecza;
ST. 24 (AZP30-39/73) osadnictwo neolityczne kultur ceramiki wstęgowej rytej i kultury pucharów lejkowatych oraz kultury łużyckiej;
ST. 26 (AZP 30-39/75) ślad osadnictwa kultury pucharów lejkowatych;
ST. 25,29,30 (AZP 30-39/74,78,79) osady kultury pucharów lejkowatych, kultury łużyckiej i z wczesnego średniowiecza;
ST. 31 (AZP 30-39/80) osady kultury pucharów lejkowatych, kultur amfor kulistych z okresu rzymskiego;
ST. 28 (AZP 30-39/77) osada z okresu rzymskiego i z późnego średniowiecza;
ST. 32 (AZP 30-39/81) osady z okresu rzymskiego, późnego średniowiecza i nowożytności;
ST. 35 (AZP 30-39/84) osada kultury amfor kulistych, z okresu rzymskiego i późnego średniowiecza;
ST. 36 (AZP 30-39/85) osadnictwo z okresu rzymskiego;
ST. 37 (AZP 30-39/86) osady kultury amfor kulistych i osady nowożytne;
ST. 3 (AZP 31-39/61) osady z okresu rzymskiego;
ST. 1 (AZP 31-39/59) osady kultury łużyckiej , z okresu rzymskiego;
ST. 9 (AZP 31-39/67) osady z okresu rzymskiego;
ST. 10 (AZP 31-39/68) osady z okresu rzymskiego, z późnego średniowiecza i nowożytności;
ST. 12 (AZP 31-39/70)) osady z okresu rzymskiego, z wczesnego średniowiecza;
ST. 11 (AZP 31-39/79)) osady z okresu rzymskiego, i z późnego średniowiecza;

ST. 13 (AZP 31-39/71) osady z okresu rzymskiego, i z wczesnego średniowiecza;

ST. 4 (AZP 31-39/62) osady z okresu rzymskiego;

Plewno - zespół wiejski strefa „B”;

Polskie Łąki – zespół kościelny strefa „A”, cmentarz ewangelicki strefa „B”, cmentarz parafialny strefa „B”, zespół wiejski zagroda nr 6, domy nr 4,7,8 –strefa „B”

Poledno - założenie dworsko-parkowe z folwarkiem (dwór, park, dom ogrodnika, stajnia, cielętnik, owczarnia, stodoła, magazyn, gorzelnia, kuźnia, dom mieszkalny drewniany, obora pracowników folwarcznych) A/220/1-15; strefa „A” i „B”, oraz 12 stanowisk arch. strefa „W”;

ST. 1 (AZP 32-40/125) osada późnośredniowieczna i nowożytna;

ST. 2 (AZP 32-40/126) osadn. epoka kamienia , nowożytność;

ST. 3 (AZP 32-40/127) osada późnośredniowieczna i nowożytna;

ST. 4 (AZP 32-40/128) osada wczesnośredniowieczna i nowożytna;

ST. 5 (AZP 32-40/129) osada późnośredniowieczna i nowożytna;

ST. 8 (AZP 32-40/132) osada nowożytna;

ST. 9 (AZP 32-40/133) osada późnośredniowieczna i nowożytna;

ST. 7 (AZP 32-40/131) osada późnośredniowieczna i nowożytna;

ST. 10 (AZP 32-40/134) osadn. nowożytne;

ST. 12 (AZP 32-40/136) osadn. epoki kamienia, nowożytność;

ST. 11 (AZP 32-40/135) osadn. nowożytne;

ST. 13 (AZP 32-40/137) osadn. nowożytne.

Przysiersk – zespół wiejski – domy nr 36,61,70,74 strefa „B”, zespół kościelny kościół parafialny pw. Św. Wawrzyńca 1822-23 r., plebania 1900 r., strefa „A”, cmentarz przykościelny, cmentarz ewangelicki strefa „B”, oraz 31 stanowisk arch. strefa „W”:

ST. 30 (AZP 31-41/1) osadnictwo kultury łużyckiej i nowożytne;

ST. 28 (AZP 31-41/2) osadnictwo pradziejowe i nowożytne;

ST. 27 (AZP 31-41/3) osadnictwo kultury łużyckiej, późnośredniowieczne i nowożytne;

ST. 26 (AZP 31-41/4) osada kultury łużyckiej;

ST. 32 (AZP 31-41/5) osada nowożytna;

ST. 35 (AZP 31-41/6) osada nowożytna;

ST. 44 (AZP 31-40/85) osadnictwo pradziejowe;

ST. 45 (AZP 31-40/86) osadnictwo schyłkowego neolitu , wczesny brąz;

ST. 43 (AZP 31-40/84) osadnictwo schyłkowego neolitu , wczesny brąz;

ST. 42. (AZP 31-40/83) osadnictwo OR;

ST. 41 (AZP 31-40/82) osadn. Halla;

ST. 40 (AZP 31-40/81) osadn. pradziejowe;

ST. 38 (AZP 31-40/79) osadn. Halla;

ST. 35 (AZP 31-40/76) osadn. nowożytne;

ST. 39 (AZP 31-40/80) osadn. schyłkowego neolitu;

ST. 37 (AZP 31-40/78) osadn. schyłkowego neolitu, I ok.e.b.;

ST. 33 (AZP 31-40/74) osadn. wczesnośredniowieczne;

- ST. 29 (AZP 31-40/70) osadnictwo późnośredniowieczne;
ST. 28 (AZP 31-40/69) osadnictwo schyłkowego neolitu, wczesny brąz;
ST. 23 (AZP 31-40/64) osadnictwo epoki kamienia;
ST. 22 (AZP 31-40/63) osadn. nowożytny;
ST. 27 (AZP 31-40/68) osadn. nowożytny;
ST. 24 (AZP 31-40/65) osadn.OR;
ST. 25 (AZP 31-40/66) osadnictwo późnośredniowieczne;
ST. 16 (AZP 31-40/57) osadn.OR;
ST. 15 (AZP 31-40/56) osadn. OR;
ST. 19 (AZP 31-40/60) osadnictwo późnośredniowieczne;
ST. 14 (AZP 31-40/55) osadn. nowożytny;
ST. 32 (AZP 31-40/73) osadn.OR;
ST. 34 (AZP 31-40/75) osadn.Halla;
ST. 30 (AZP 31-40/71) osadn. pradziejowe;

Różanna –założenie dworsko-parkowe (obora, chlew, stodoła, kuźnia, pozostałości parku) A/204/1-6., strefa „A” i „B”, cmentarz ewangelicki strefa „B”, oraz 7 stanowisk arch. strefa „W”;

- ST. 18 (AZP 32-40/93) osadn. epoki kamienia, OR;
ST. 11 (AZP 32-40/86) osadnictwo wczesnośredniowieczne, okres nowożytny;
ST. 10 (AZP 32-40/85) osadnictwo późnośredniowieczne;
ST. 2 (AZP 32-40/77) osadnictwo nowożytny;
ST. 1 (AZP 32-40/76) osadnictwo nowożytny;
ST. 6 (AZP 32-40/81) osadn. OR, nowożytny;
ST. 7 (AZP 32-40/82) osadnictwo późnośredniowieczne, nowożytny.

Tuszynki –cmentarz ewangelicki strefa „B”, cmentarz ewangelicki strefa „B”, zespół wiejski strefa „B”, oraz 4 stanowiska arch. strefa „W”;

- ST. 7 (AZP 31-39/110) osada z późnego średniowiecza;
ST. 3 (AZP 31-39/86) osada z późnego średniowiecza;
ST. 2 (AZP 31-39/85) osada nowożytna;
ST. 1 (AZP 31-39/84) osada nowożytna;

Zgodnie z obowiązującymi ogólnie przepisami prawa wymaga się, aby każdy kto:

- 1) przypadkowo znalazł przedmiot, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem archeologicznym, jest obowiązany, przy użyciu dostępnych środków, zabezpieczyć ten przedmiot i oznakować miejsce jego znalezienia oraz niezwłocznie zawiadomić o znalezieniu tego przedmiotu właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków, a jeśli nie jest to możliwe, wójta gminy;
- 2) w trakcie prowadzenia robót budowlanych lub ziemnych, odkrył przedmiot, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem, jest obowiązany: wstrzymać wszelkie roboty mogące uszkodzić lub zniszczyć odkryty przedmiot, następnie zabezpieczyć, przy użyciu dostępnych środków, ten przedmiot i miejsce jego odkrycia, oraz niezwłocznie zawiadomić o tym Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, a jeśli nie jest to możliwe, wójta gminy, a kontynuować prace zgodnie z uzyskaną decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Dla ochrony posiadanych zasobów kulturowych gmina przyjmuje następujące zasady działania:

- 1) współpraca i koordynacja działań władz samorządowych celem stworzenia jednolitego programu działań w

zakresie ochrony dóbr kultury;

- 2) utworzenie ewidencji obiektów (architektury, zabytków techniki, krajobrazów komponowanych, obiektów archeologicznych), o znacznych walorach zabytkowych;
- 3) czynne wspieranie przez władze gminy działań zmierzających do utrzymania lub przywrócenia jak najlepszego stanu terenom i obiektom o wysokiej wartości kulturowej lub zabytkowej wskazanym przez instytucje powołane do opieki nad zabytkami na danym terenie;
- 4) tworzenie planów rozbudowy infrastruktury w oparciu o konsultacje i opinie instytucji powołanych do opieki nad zabytkami na danym terenie;
- 5) kontynuacja form zabudowy tradycyjnej w zabudowie współczesnej;
- 6) tworzenie neutralnych pasów zieleni (filtrów) wokół zespołów o szczególnej wartości w oparciu o wyznaczone strefy ochrony konserwatorskiej;
- 7) zharmonizowanie tzw. małej architektury z istniejącymi formami zabudowy oraz prawidłowe wkomponowanie poszczególnych obiektów w obszary o dużych walorach krajobrazowo-kulturowych;
- 8) przeciwdziałanie samowoli budowlanej.

6.1 CHARAKTERYSTYKA GMINY BUKOWIEC

Gmina Bukowiec położona jest w północnej części województwa kujawsko-pomorskiego, w powiecie świeckim. Graniczy z 5 gminami (wszystkie położone na terenie powiatu świeckiego): Drzycim, Lniano, Pruszcz, Świecie, Świekatowo.

Pod względem zajmowanej powierzchni, Gmina Bukowiec należy do mniejszych gmin województwa kujawsko-pomorskiego. Zajmuje powierzchnię 11100 ha i pod tym względem lokuje się na 82 miejscu spośród 144 gmin województwa. Według danych na dzień 31 grudnia 2014 roku Gminę zamieszkuje 5147 mieszkańców, co daje gęstość zaludnienia wynoszącą około 47 osób na km², ponad dwukrotnie niższą od przeciętnej wielkości dla województwa kujawsko-pomorskiego (117) i niemal równa średniej dla obszarów wiejskich (46). Największą miejscowością jest siedziba Gminy czyli Bukowiec, będąca również centrum administracyjnym, handlowym i usługowym dla mieszkańców.

Pod względem fizyczno-geograficznym, Gmina Bukowiec położona jest w obszarze mezoregionu Wysoczyzny Świeckiej, wchodzącego w skład makroregionu Pojezierzy Południowopomorskich. Rzeźba terenu Gminy ma charakter młodoglacjalny. Została ukształtowana w czasie ostatniego zlodowacenia, około 16,5 tys. lat temu.

Mapa Gminy Bukowiec

Gmina charakteryzuje się zróżnicowaniem rzeźby terenu, którą tworzą formy zarówno akumulacyjnej, jak i erozyjnej działalności glacialnej i fluwioglacialnej. Zdecydowana większość obszaru leży na wysokości około 90-110 m n.p.m., większe wyniesienia (maksymalnie niespełna 120 m n.p.m. w Plewnie) oraz mniejsze wysokości bezwzględne obserwuje się na bardzo niewielkich powierzchniach w dolinkach cieków - Wyrwy (na wschód od Przysierska) i Potoku Młyńskiego (na pd-wsch od Poledna).

Położenie Gminy Bukowiec na tle powiatu świeckiego

Gmina Bukowiec charakteryzuje się dobrą dostępnością w komunikacji drogowej. Przez jej teren przebiega droga wojewódzka - nr 240 ze Świecia do Tucholi i Chojnic. Ponadto w niewielkiej odległości od wschodnich granic Gminy biegnie droga krajowa nr 5, z którą Gmina posiada połączenia za pomocą wspomnianej drogi wojewódzkiej oraz dróg powiatowych. Relatywnie nieduża jest także odległość do węzła autostradowego Nowe Marzy (około 30 km od siedziby Gminy). Droga nr 240 jest udostępniona dla ciężkiego ruchu towarowego.

Przez teren Gminy biegnie linia kolejowa - zelektryfikowana dwutorowa linia Śląsk - Porty (linia nr 131 - Chorzów-Inowrocław-Bydgoszcz-Tczew), na której w Gminie nie zlokalizowano przystanków. Z wymienionych powodów dostęp do komunikacji kolejowej jest w Gminie utrudniony i odbywa się za pośrednictwem stacji zlokalizowanych w sąsiednich gminach.

Gmina charakteryzuje się niezbyt korzystnymi warunkami glebowymi dla rozwoju rolnictwa - prawie wyłącznie spotyka się gleby kompleksów żytnich. Na terenie Gminy nie notuje się złóż surowców naturalnych - do eksploatacji nadaje się praktycznie jedynie piasek.

Na terenie Gminy znajdują się też niewielkie jeziora, z tego 2 nazwane. Najważniejsze jest jezioro Branickie I („duże”), zwane również Branica Duża, częściowo położone na terenie gminy Świekatowo, zajmujące powierzchnię (łącznie z częścią w sąsiedniej gminie) 70 ha. Około 1400 ha czyli ponad 12% powierzchni Gminy zajmują lasy i grunty leśne. Prawie cały obszar Gminy w strukturach administracyjnych Lasów Państwowych należy do Nadleśnictwa Zamrzenica. Lesistość w Gminie jest więc znacznie niższa od przeciętnej wojewódzkiej (22,4%) i powiatowej (35,5%, choć w skali poszczególnych gmin powiatu świeckiego notuje się duże zróżnicowanie - od ok. 4% w gminie Pruszcz do prawie 71% w gminie Osie).

Gmina Bukowiec należy do obszarów posiadających bardzo małe predyspozycje do rozwoju funkcji turystycznej, a szanse rozwoju tego rodzaju działalności są tym mniejsze, iż w niedużej odległości położone są obszary cechujące się większą lub znacznie większą atrakcyjnością turystyczną. Jak się wydaje jedynie działalności ukierunkowane na rekreację mieszkańców Gminy (np. boiska, kąpieliska, itp.) oraz zabudowa letniskowa (działki letniskowe lub ogrody działkowe) mają realne szanse powodzenia na tym terenie.

Z ważniejszych szlaków turystycznych, przez teren Gminy przebiega droga rowerowa o znaczeniu międzynarodowym EuroRoute R-1 (z Europy Zachodniej do Rosji, przez teren Gminy droga biegnie w kierunku Stążek w kierunku Parlina, przez miejscowości Korytowo i Różanna), jednak ma ona charakter wybitnie tranzytowy.

6.2 RYS HISTORYCZNY GMINY BUKOWIEC

Bukowiec ma bogaty rodowód udokumentowany licznymi zapisami historycznymi. Miejscowość wzmiankowana już w XIV wieku jako część wsi Branica. W 1346 roku występuje już pod nazwą Stary Bukowiec. W 1412 roku lokowany na prawie chełmińskim. Przywilej lokacyjny odnowił w 1562 roku Zygmunt Stary. W XVIII wieku Bukowiec stanowił własność rodziny Hutten Czapskich. W latach 90- tych XIX wieku Stanisław Czapski sprzedał Bukowiec hrabiemu Leonowi Skórzewskiemu z Lubostronia. W 1897 roku Bukowiec nabyła komisja kolonizacyjna. W tym samym roku został zburzony miejscowy pałac wraz z kaplicą. Ludność Bukowca cechowało umiłowanie tradycji narodowych, o czym świadczą m. in. fakty iż mimo zakazu władz zaborczych w 1883 roku odbywały się tu uroczystości związane z 200- tną rocznicą zwycięstwa Sobieskiego pod Wiedniem. Bukowiec jest miejscowością o długoletniej tradycji historycznej, co potwierdzają liczne znaleziska kultury materialnej m. in. groby skrzynkowe z epoki żelaza.

We wsi w latach 1851-1881, mieszkał i pracował wybitny regionalista, badacz folkloru i dialektu dr med. Florian Ceynowa. Zmarł 26 marca 1881 roku w wieku 65 lat i pochowany został w pobliskim Przysiersku.

Podczas Kampanii Wrześniowej, w dniu 3 września 1939 r. na polach między Bukowcem a Polednem 16. Pułk Ułanów Wielkopolskich stoczył, jako zwarta jednostka, bohaterski bój. Po kilkugodzinnych walkach z niemiecką piechotą wspartą czołgami i lotnictwem, atak agresora został odparty. Chociaż Ułani zniszczyli m. in. 8 czołgów, to ze względu na wielką przewagę liczebną i techniczną nieprzyjaciela, ostatecznie nie utrzymali pozycji. Wielu bohaterskich obrońców Bukowca zginęło w walce z najeźdźcą. Polegli Ułani spoczywają w Bukowcu we wspólnej mogile przy ulicy noszącej nazwę 16. Pułku Ułanów Wielkopolskich. W miejscowym kościele, wybudowanym w 1894 roku (styl neogotycki), znajduje się pamiątkowa tablica ku czci poległych, a w szkole podstawowej noszącej też imię 16. Pułku Ułanów Wlkp. jest sala pamięci związana z tymi wydarzeniami.

Po reformie administracyjnej z 1997 roku Bukowiec został włączony do powiatu świeckiego.

6.3 ZABYTKI NIERUCHOME

W Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Bukowiec znajdują się łącznie 63 obiekty. Duża część z tych obiektów to zabudowania zespołów dworsko-folwarcznych w Bramce-Kawęcinie, Gawrońcu, Plewnie-Budyniu, Plewnie-Jarzębieńcu, Polednie oraz Różannie. W ewidencji znalazły się też trzy kapliczki przydrożne oraz grobowiec rodziny Golników i Wardzińskich, zlokalizowany na cmentarzu parafialnym w Polskich Łąkach.

Weryfikacja terenowa wykazała, iż duża liczba obiektów, stanowiących zabudowania dworsko-folwarczne już nie istnieje. Ogólny stan zachowania istniejących obiektów w tych założeniach jest zadowalający, za wyjątkiem zespołu w Bramce-Kawęcinie, gdzie w ruinę popadły stajnia oraz rządcówka. Także dwór w Korytowie został znacząco przebudowany.

Jeśli chodzi o architekturę sakralną, to w ewidencji zabytków znalazły się kościoły w Bukowcu, Polskich Łąkach oraz Przysiersku. Obiekty te są użytkowane jako kościoły parafialne, na bieżąco dokonywane są w nich remonty, a ogólny ich stan można określić jako dobry lub bardzo dobry.

Dużą grupę obiektów w ewidencji zabytków stanowią budynki mieszkalne oraz obecne lub dawne budynki użyteczności publicznej (głównie szkoły). Ich stan zazwyczaj jest zadowalający, należy jednak zwrócić uwagę na zachowanie substancji zabytkowej podczas przeprowadzanych w nich remontów.

Założenia zieleni parkowej zlokalizowano w Bramce-Kawęcinie, Gawrońcu, Korytowie, Plewnie-Budyniu, Plewnie-Jarzębieńcu, Polednie oraz Różannie. Za wyjątkiem parków w Plewnie-Budyniu i Polednie pozostałe założenia są zaniedbane lub niemal w ogóle niewidoczne.

W rejestrze zabytków województwa kujawsko-pomorskiego znajdują się zespoły dworsko-parkowe w Bramce-Kawęcinie, Gawroncu, Plewnie-Budyniu, Polednie oraz Różannie. W najlepszym stanie znajduje się zespół w Polednie, jednak w toku prac remontowych zniszczeniu lub przebudowie uległa tam duża część zabudowań gospodarczych.

Wykaz obiektów wpisanych do Rejestru Zabytków z terenu Gminy Bukowiec:

- Bramka-Kawęcin - Założenie pałacowo-parkowe, nr rejestru zabytków województwa kujawsko-pomorskiego A/1063
- Gawroniec - Założenie dworsko-parkowe, nr rejestru zabytków województwa kujawsko-pomorskiego A/120
- Plewno-Budyń - Założenie dworsko-parkowe, nr rejestru zabytków województwa kujawsko-pomorskiego A/1153
- Poledno - Założenie dworsko-parkowe, nr rejestru zabytków województwa kujawsko-pomorskiego A/1412
- Różanna - Założenie dworsko-parkowe, nr rejestru zabytków dawnego województwa bydgoskiego A/204

Wykaz pozostałych obiektów zabytkowych, wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków z terenu Gminy Bukowiec:

- Bramka 13 - dom
- Branica 7 – dom, dawna szkoła
- Branica – kapliczka
- Bukowiec, ul. Ceynowy 21 – dom
- Bukowiec, ul. Ceynowy 27 – dom
- Bukowiec, ul. Młyńska 6 – dom
- Bukowiec, ul. 16 Pułku Ułanów 1 - dom
- Bukowiec, ul. Wybudowanie 6 - dom
- Bukowiec, ul. Wybudowanie 10 – dawny młyn
- Bukowiec – kościół p.w. NMP Królowej Polski
- Gawroniec 9 – dom
- Gawroniec 10 – dom
- Gawroniec 67 – dom
- Korytowo 1 – gimnazjum
- Korytowo 29 – dom
- Korytowo 50 – dawny dwór
- Korytowo 50 – park
- Krupocin – kapliczka
- Plewno 14 – dawna szkoła
- Plewno-Jarzębieniec – chlewnia
- Plewno-Jarzębieniec – stodoła
- Plewno-Jarzębieniec – park
- Poledno 75 – dom
- Polskie Łąki 4 – dom
- Polskie Łąki 6 – dom

- Polskie Łąki 6 – obora
- Polskie Łąki 7 – dom
- Polskie Łąki 8
- Polskie Łąki – kościół p.w. Św. Bartłomieja
- Polskie Łąki – plebania
- Polskie Łąki – grobowiec Golników i Wardzińskich
- Przysiersk 36 – dom
- Przysiersk 70 – dom
- Przysiersk 74 – dom
- Przysiersk – kościół p.w. Św. Wawrzyńca
- Przysiersk – ogrodzenie kościoła
- Przysiersk – plebania
- Różanna 29 – dom
- Różanna - kapliczka

Cmentarze ujęte w ewidencji zabytków:

1. Polskie Łąki – cm. ewang.
2. Las Bukowiecki – cm. kwatera żołnierzy niemieckich
3. Branica – cm. ewang
4. Branica – cm. PWM
5. Bramka– cm. ewang
6. Bramka– cm. ewang
7. Franciszkowo– cm. ewang
8. Przysiersk– cm. ewang
9. Małe Plewno– cm. ewang
10. Bukowiec cm. PWM
11. Kawęcin– cm. ewang
12. Gawroniec– cm. ewang
13. Gawroniec– cm. ewang
14. Korytowo– cm. ewang
15. Branica– cm. ewang
16. Tuszynki– cm. ewang
17. Tuszynki– cm. ewang
18. Bukowiec – cm. katolicki
19. Przysiersk– cm. katolicki
20. Budyń– cm. ewang

6.4 ZABYTKI RUCHOME

Na mocy art. 3 pkt. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zabytkiem ruchomym jest rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zabytek ruchomy jest wpisywany do rejestru na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku (art. 10 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywiezienia zabytku za granicę albo wywiezienia za granicę zabytku o wyjątkowej wartości historycznej, artystycznej lub naukowej. Do rejestru nie wpisuje się zabytku wpisanego do inwentarza muzeum lub wchodzącego w skład narodowego zasobu bibliotecznego (art. 11 ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

Na terenie Gminy Bukowiec do szczególnie wartościowych obiektów należą wyposażenia kościołów, a także kapliczek przydrożnych.

6.5 ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE

Stanowiska archeologiczne są ważnym elementem krajobrazu kulturowego i stanowią podstawę wiedzy o najdawniejszych dziejach okolic Bukowca. Środowisko kulturowe Gminy zawiera zewidencjonowane stanowiska archeologiczne datowane od epoki pradziejowej do epoki nowożytnej. Stanowiska ewidencjonowano w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski. Ewidencja stanowisk archeologicznych nie jest jednak zbiorem zamkniętym i nie można wykluczyć, że w wyniku dalszej weryfikacji lub prowadzonych prac ziemnych uda się zidentyfikować nowe ślady osadnicze.

Istotnym zagrożeniem dla stanowisk i zabytków archeologicznych są wszelkiego rodzaju prace ziemne takie jak : prace inwestycyjne (budowa domów, dróg, melioracje, wodociągi), głęboka orka, eksploatacja żwiru i piasku. Część stanowisk archeologicznych zagrożona jest także przez procesy naturalne.

W związku z faktem, że każde zniszczenie dawnego grobu, osady czy wału grodziska jest nieodwracalne, realizowane na terenie Gminy wszelkie prace inwestycyjne w obrębie obszarów chronionych i stref występowania stanowisk archeologicznych uzgadniane będą na etapie projektu z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków, który określi warunki realizacji inwestycji. W celu ochrony stanowisk archeologicznych oraz pradziejowych, średniowiecznych i nowożytnych nawarstwień kulturowych niezbędne jest wypełnianie przez inwestorów wymogów konserwatorskich określonych w decyzjach Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Wykaz stanowisk archeologicznych wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków z terenu Gminy Bukowiec:

Lp.	Miejscowość	Nr w obrębie miejsc.	AZP	Nr na Arkuszu AZP	Kultura/chronologia
1	Bramka	1	30-40	85	PSR
2	Bramka	2	30-40	86	PSR, NOW
3	Bramka	3	30-40	87	NOW
4	Bramka	4	30-40	88	EK, NOW
5	Bramka	5	30-40	89	NOW
6	Bramka	6	30-40	90	EK, NOW
7	Bramka	7	30-40	91	EK, PSR
8	Bramka- Kawęcin	8	30-40	92	NOW
9	Bramka- Kawęcin	9	30-40	93	NOW
10	Bramka- Kawęcin	10	30-40	94	NOW
11	Bramka- Kawęcin	11	30-40	95	NOW
12	Bramka- Kawęcin	12	30-40	96	NOW
13	Bramka- Kawęcin	13	30-40	97	NOW
14	Bramka	14	30-40	98	NOW
15	Bramka	15	30-40	99	NOW
16	Bramka	16	30-40	100	NESch, NOW
17	Bramka	17	30-40	101	MEZ, PRADZIEJE, PSR, NOW
18	Bramka	18	31-40	21	PRADZIEJE, NOW
19	Bramka	19	31-40	22	NESch, NOW
20	Bramka	20	31-40	23	II A-L A, PSR

21	Bramka	21	31-40	24	OR
22	Bramka	22	31-40	25	EK, IIA-LA
23	Bramka	23	31-40	26	HALA
24	Branica	1	31-39	100	NOW
25	Branica	2	31-39	101	OR
26	Branica	3	31-39	102	PRADZIEJE
27	Branica	4	31-39	103	WSR
28	Branica	5	31-39	104	WSR
29	Branica	6	31-39	105	PRADZIEJE
30	Branica	7	31-39	106	PSR
31	Branica	8	31-39	107	11 A-L A, PSR
32	Branica	9	31-39	108	HA-LA, PSR
33	Branica	10	31-40	1a	PSR-NOW
34	Branica	11	31-40	1	PSR, NOW
35	Branica	12	31-40	2	EK, OR, PSR, NOW
36	Branica	13	31-40	3	PSR
37	Branica	14	31-40	4	OR, PSR
38	Branica	15	31-40	5	PSR
39	Branica	16	31-40	6	PRADZIEJE, NOW
40	Branica	17	31-40	7	OR, PSR
41	Branica	18	31-40	8	PSR, NOW
42	Branica	19	31-40	9	OR, NOW
43	Branica	20	31-40	10	WSR, PSR, NOW
44	Branica	21	31-40	11	PSR, NOW
45	Branica	22	31-40	12	PSR, NOW
46	Branica	23	31-40	13	EK, OR, PSR
47	Branica	24	31-40	14	I OKRES EB
48	Branica	25	31-40	15	KPL, OR, PSR
49	Branica	26	31-40	16	OR
50	Branica	27	31-40	17	KAK, PSR
51	Branica	28	31-40	18	HA-LA
52	Branica	29	31-40	19	NESch
53	Branica	30	31-40	20	LAT
54	Budyń	1	30-40	68	NOW
55	Budyń	2	30-40	69	NOW
56	Budyń	3	30-40	70	PSR, NOW
57	Budyń	4	30-40	71	NOW
58	Budyń	5	30-40	72	PSR
59	Budyń	6	130-40	73	PSR
60	Budyń	7	30-40	74	NOW
61	Budyń	8	30-40	75	OR, NOW
62	Bukowiec	1	31-40	35	HA-LA, OR
63	Bukowiec	2	31-40	36	KAK, HA-LA
64	Bukowiec	3	31-40	37	KPL, KŁ
65	Bukowiec	4	31-40	38	NOW
66	Bukowiec	5	31-40	39	PSR, NOW
67	Bukowiec	6	31-40	40	KAK, HA-LA
68	Bukowiec	7	31-40	41	HA-LA
69	Bukowiec	8	31-40	42	HA-LA, NOW
70	Bukowiec	9	31-40	43	EK, WSR
71	Bukowiec	10	31-40	44	NESch, HA-LA, OR
72	Bukowiec	11	31-40	45	PRADZIEJE
73	Bukowiec	12	31-40	46	KPL, KL
74	Bukowiec	13	31-40	47	PSR, NOW
75	Bukowiec	14	31-40	48	NOW

76	Bukowiec	15	31-40	49	PRADZIEJE, PSR, NOW
77	Bukowiec	16	31-40	50	OR
78	Bukowiec	117	31-40	51	HA-LA
79	Bukowiec	18	31-40	52	PSR, NOW
80	Bukowiec	19	31-40	53	OR, NOW
81	Bukowiec	20	31-40	54	PRADZIEJE
82	Franciszkowo	1	30-40	102	EK
83	Franciszkowo	2	30-40	(103	KŁP
84	Franciszkowo	3	30-40	104	NOW
85	Franciszkowo	4	30-40	105	NOW
186	Franciszkowo	5	30-40	106	NOW
87	Franciszkowo	6	30-40	107	KŁP, NOW
88	Franciszkowo	7	30-40	108	PSR, NOW
89	Franciszkowo	8	30-40	109	NOW
90	Franciszkowo	9	30-40	110	NOW
91	Franciszkowo	10	30-40	111	NOW
92	Franciszkowo	11	30-40	112	KŁP, PSR, NOW
93	Franciszkowo	12	30-40	113	NOW
94	Franciszkowo	13	30-40	114	PSR, NOW
95	Gawroniec	1	32-40	94	NOW
96	Gawroniec	2	32-40	95	EK
97	Gawroniec	3	32-40	96	NOW
98	Gawroniec	4	32-40	97	WEB, KŁP, WSR, PSR
99	Gawroniec	5	32-40	98	EK, KŁP
100	Gawroniec	6	32-40	99	PSch
101	Gawroniec	7	32-40	101	NOW
102	Gawroniec	8	32-40	102	EK, NOW
103	Gawroniec	9	32-40	103	OR, WSR, NOW
104	Gawroniec	10	32-40	104	NOW
105	Gawroniec	11	32-40	105	NOW
106	Gawroniec	12	32-40	106	WEB, OR, PSR, NOW
107	Gawroniec	13	32-40	107	NOW
108	Gawroniec	14	32-40	108	NOW
109	Gawroniec	15	32-40	109	EK, NOW
110	Gawroniec	16	32-40	110	KŁP, NOW
111	Gawroniec	17	32-40	111	MEZ, KŁ
112	Gawroniec	18	37-40	112	MEZ, PSR, NOW
113	Gawroniec	19	32-40	113	NOW
114	Gawroniec	20	32-40	114	NOW
115	Gawroniec	21	32-40	115	PSR/NOW, NOW
116	Gawroniec	22	32-40	116	PSR/NOW NESch/WEB, KŁP, WSR, NOW
117	Gawroniec	23	32-40	117	NOW
118	Gawroniec	24	32-40	118	NOW
119	Gawroniec	25	32-40	119	PSR, NOW
120	Gawroniec	26	32-40	120	MEZNOW
121	Gawroniec	27	32-40	121	PSR, NOW
122	Gawroniec	28	32-40	122	EK, PSR, NOW
123	Gawroniec	29	32-40	123	MEZ, PSR, NOW
124	Gawroniec	30	32-40	124	NOW
125	Gawroniec	31	32-40	125	NOW
126	Gawroniec	32	31-40	108	HA-LA
127	Gawroniec	33	31-40	109	NOW
128	Gawroniec	34	31-40	110	PSR, NOW
129	Gawroniec	35	31-40	111	HA-LA

130	Korytowo	1	32-39	90	NESch-WEB, PSR/NOW
131	Korytowo	2	32-39	91	NOW
132	Korytowo	3	32-39	92	PSR/NOW
133	Korytowo	4	32-39	93	MEZ, PSR
134	Korytowo	5	32-39	94	NOW
135	Korytowo	6	32-39	95	NOW
136	Korytowo	7	32-39	96	NOW
137	Korytowo	8	32-39	97	MEZ
138	Korytowo	9	32-39	98	NOW
139	Korytowo	10	32-39	99	NESch-WEB, NOW
140	Korytowo	11	32-39	100	PSR/NOW
141	Korytowo	12	32-39	101	NOW
142	Korytowo	13	32-39	102	NOW
143	Korytowo	14	32-39	103	PSR
144	Korytowo	15	32-39	104	PSR/NOW
145	Korytowo	16	32-39	105	NESch-WEB, PSR/NOW
146	Korytowo	17	32-39	106	NOW
147	Korytowo	18	32-39	107	HA-LA, NOW
148	Korytowo	19	32-39	108	NOW
149	Korytowo	20	32-39	109	NOW
150	Korytowo	21	32-39	110	NOW
151	Korytowo	22	32-39	111	PSR/NOW
152	Korytowo	23	32-39	112	PSR/NOW
153	Korytowo	24	32-39	113	PSR
154	Korytowo	25	32-39	114	PSR/NOW
155	Korytowo	26	32-39	115	NESch-WEB, HA-LA, NOW
156	Korytowo	27	32-39	116	PSR/NOW
157	Korytowo	28	32-39	117	NOW
158	Korytowo	29	32-39	118	NOW
159	Korytowo	30	32-39	119	PSR/NOW
160	Korytowo	31	32-39	120	NOW
161	Korytowo	32	32-39	121	NESch-WEB
162	Korytowo	33	32-39	122	PSR/NOW
163	Korytowo	34	32-39	123	KPL, WEB, HA-LA
164	Korytowo	35	32-39	124	NESch-WEB, PSR/ NOW
165	Korytowo	36	32-39	125	KPL
166	Korytowo	37	32-40	1	WSR, PSR, NOW
167	Korytowo	38	32-40	2	WEB, KLP, NOW
168	Korytowo	39	32-40	3	NOW
169	Korytowo	40	32-40	4	NOW
170	Korytowo	41	32-40	5	KIP, PSR, NOW
171	Korytowo	42	32-40	6	PSR, NOW
172	Korytowo	43	32-40	7	NE, PSR
173	Korytowo	44	32-40	8	OR, NOW
174	Korytowo	45	32-40	9	NOW
175	Korytowo	46	32-40	10	NOW
	Korytowo	47	32-40	11	WEB, WSR, PSR, NOW
176	Korytowo	48	32-40	12	NOW
177	Korytowo	49	32-40	13	NOW
178	Korytowo	50	32-40	14	NESch, NOW
179	Krupocin	1	31-39	59	HA-LA, OR
180	Krupocin	2	31-39	60	OR
181	Krupocin	3	31-39	61	OR
182	Krupocin	4	31-39	62	OR

183	Krupocin	5	31-39	63	OR
184	Krupocin	6	31-39	64	OR
185	Krupocin	7	31-39	65	OR
186	Krupocin	8	31-39	66	OR
187	Krupocin	9	31-39	67	OR
188	Krupocin	10	31-39	68	OR, PSR/NOW
189	Krupocin	11	31-39	69	OR, PSK
190	Krupocin	12	31-39	70	OR, WSR
191	Krupocin	13	31-39	71	OR, WSR
192	Krupocin	14	31-39	72	WSR, PSR
193	Krupocin	15	31-39	64	WSR, PSR
194	Krupocin	16	31-39	65	PRADZIEJE
195	Krupocin	17	31-39	66	PSR
196	Krupocin	18	31-39	67	PSR
197	Krupocin	19	31-39	68	PRADZIEJE
198	Krupocin	20	31-39	69	HA-LA, OR, NOW
199	Krupocin	21	31-39	70	NESch
200	Krupocin	22	31-39	71	HA-LA
201	Krupocin	23	31-39	72	LAT
202	Krupocin	24	31-39	73	KCWR, KPL, HA-LA
203	Krupocin	25	31-39	74	WSR
204	Krupocin	26	31-39	75	KPL, NOW
205	Krupocin	27	31-39	76	LAT
206	Krupocin	28	31-39	77	OR, PSR
207	Krupocin	29	31-39	78	HA-LA
208	Krupocin	30	31-39	79	KPL
209	Krupocin	31	31-39	80	KPL, KAK, OH
210	Krupocin	32	31-39	81	OR, PSR, NOW
211	Krupocin	33	31-39	82	PSR
212	Krupocin	34	31-39	83	PRADZIEJE
213	Krupocin	35	31-39	84	KAK, OR, PSR
214	Krupocin	36	31-39	85	OR
215	Krupocin	37	31-39	86	KAK, NOW
216	Plewno- Jarzębieniec	1	30-40	76	NOW
217	Plewno- Jarzębieniec	2	30-40	77	PSR, NOW
218	Plewno- Jarzębieniec	3	30-40	78	PSR, NOW
219	Plewno	4	30-40	79	NOW
220	Plewno	5	30-40	80	NOW
221	Plewno	6	30-40	81	PSR, NOW
222	Plewno	7	30-40	82	NOW
223	Plewno	8	30-40	83	EK, PSR
224	Plewno	9	30-40	84	KŁP
225	Plewno	10	31-41	1	WSR, PSR
226	Plewno	U	31-40	27	NOW
227	Plewno	12	31-40	28	NOW
228	Plewno	13	31-40	29	NESch/I OKRES EB
229	Plewno	14	31-40	30	PRADZIEJE
230	Plewno	15	31-40	31	PRADZIEJE
231	Plewno	16	31-40	32	NESch/I OKRES EB
232	Plewno	17	31-40	33	NESch/I OKRES EB
233	Plewno	18	31-40	34	OR
234	Poledno	1	32-40	125	PSR, NOW
235	Poledno	2	32-40	126	EK, NOW
236	Poledno	3	32-40	127	PSR, NOW
237	Poledno	4	32-40	128	EK, WSR, NOW

238	Poledno	5	32-40	129	WSR, PSR, NOW
239	Poledno	6	32-40	130	MEZ, NOW
240	Poledno	7	32-40	i ³¹	P SR/N O W
241	Poledno	8	32-40	132	NOW
242	Poledno	9	32-40	133	PSR, NOW
243	Poledno	10	32-40	134	NOW
244	Poledno	11	32-40	135	NOW
245	Poledno	12	32-40	136	EK, NOW
246	Poledno	13	32-40	137	NOW
247	Poledno	14	32-40	138	NE
248	Poledno	15	31-40	112	EK
249	Poledno	16	31-40	113	OR
250	Poledno	17	31-40	114	PRADZIEJE
251	Poledno	18	31-40	115	MEZ
252	Poledno	19	31-40	116	OR
253	Polskie Łąki	1	32-40	15	PSR, NOW
254	Polskie Łąki	2	32-40	16	PSR, NOW
255	Polskie Łąki	3	32-40	17	KAK, PSR, NOW
256	Polskie Łąki	4	32-40	18	PSR, NOW
257	Polskie Łąki	5	32-40	19	KŁP, WSR, NOW
258	Polskie Łąki	6	32-40	20	PSR, NOW
259	Polskie Łąki	7	32-40	21	NOW
260	Polskie Łąki	8	32-40	22	NOW
261	Polskie Łąki	9	32-40	23	PSR, NOW
262	Polskie Łąki	10	32-40	24	NOW
263	Polskie Łąki	11	32-40	25	NOW
264	Polskie Łąki	12	32-40	26	PSR, NOW
265	Polskie Łąki	13	32-40	27	NOW
266	Polskie Łąki	14	32-40	28	NOW
267	Polskie Łąki	15	32-40	29	NOW
268	Polskie Łąki	16	32-40	30	KŁP
269	Polskie Łąki	17	32-40	31	PS R/NO W
270	Polskie Łąki	18	32-40	32	WEB, NOW
271	Polskie Łąki	19	32-40	33	NOW
272	Polskie Łąki	20	32-40	34	KŁ
273	Polskie Łąki	21	32-40	35	NOW
274	Polskie Łąki	22	32-40	36	NOW
275	Polskie Łąki	23	32-40	37	OR, NOW
276	Polskie Łąki	24	32-40	38	PSR, NOW
277	Polskie Łąki	25	32-40	39	KPL, NOW
278	Polskie Łąki	26	32-40	40	NE, NOW
279	Polskie Łąki	27	31-40	86	PSR-NOW
280	Polskie Łąki	28	31-40	87	KCW, KPL, OR
281	Polskie Łąki	29	31-40	88	NESch, HA-L A, OR, WSR
282	Polskie Łąki	30	31-40	89	EK
283	Polskie Łąki	31	31-40	90	OR
284	Polskie Łąki	32	31-40	91	HA-LA
285	Polskie Łąki	33	31-40	92	PRADZIEJE
286	Polskie Łąki	34	31-40	93	KPL, OR
287	Polskie Łąki	35	31-40	94	PSR, NOW
288	Polskie Łąki	36	31-40	95	KAK, HA-LA
289	Polskie Łąki	37	31-40	96	PRADZIEJE
290	Polskie Łąki	38	31-40	97	OR
291	Polskie Łąki	39	31-40	98	WSR, NOW

293	Polskie Łąki	40	31-40	99	OR, NOW
294	Polskie Łąki	41	31-40	100	HA-LA
295	Polskie Łąki	42	31-40	101	KAK
296	Polskie Łąki	43	31-40	102	NOW
297	Polskie Łąki	44	31-40	103	WSR
298	Polskie Łąki	45	31-40	104	PRADZIEJE, PSR, NOW
299	Polskie Łąki	46	31-40	105	NOW
300	Polskie Łąki	47	31-40	106	OR
301	Polskie Łąki	48	31-40	107	PSR, NOW
302	Przysiersk	1	31-41	30	KŁ, NOW
303	Przysiersk	2	31-41	28	PRADZIEJE, NOW
304	Przysiersk	3	31-41	27	KŁ, PSR/NOW
305	Przysiersk	4	31-41	26	KŁ
306	Przysiersk	5	31-41	32	NOW
307	Przysiersk	6	31-41	35	NOW
308	Przysiersk	7	31-41	24	KAK, KŁ
309	Przysiersk	8	31-41	25	KŁ
310	Przysiersk	9	31-41	29	PSR
311	Przysiersk	10	31-41	31	OR, PSR
312	Przysiersk	11	31-41	33	WSR, PSR
313	Przysiersk	12	31-41	34	PSR/NOW
314	Przysiersk	13	31-41	36	PSR
315	Przysiersk	14	31-40	55	KPL, NOW
316	Przysiersk	15	31-40	56	OR, PSR
317	Przysiersk	16	31-40	57	OR, NOW
318	Przysiersk	17	31-40	58	OR
319	Przysiersk	18	31-40	59	MEZ, OR
320	Przysiersk	19	31-40	60	PSR
321	Przysiersk	20	31-40	61	HA-LA
322	Przysiersk	21	31-40	62	PRADZIEJE, NOW
323	Przysiersk	22	31-40	63	NOW
324	Przysiersk	23	31-40	64	EK, PSR, NOW
325	Przysiersk	24	31-40	65	OR, PSR
326	Przysiersk	25	31-40	66	PSR, NOW
327	Przysiersk	26	31-40	67	PRADZIEJE, NOW
328	Przysiersk	27	31-40	68	NOW
329	Przysiersk	28	31-40	69	KPL, NESch/I OKRES EB
340	Przysiersk	29	31-40	70	EK, PSR
341	Przysiersk	30	31-40	71	PRADZIEJE
343	Przysiersk	31	31-40	72	PSR, NOW
344	Przysiersk	32	31-40	73	OR
345	Przysiersk	33	31-40	74	WSR, NOW
346	Przysiersk	34	31-40	75	HA-LA, PSR
347	Przysiersk	35	31-40	76	NOW
348	Przysiersk	36	31-40	77	PRADZIEJE
349	Przysiersk	37	31-40	78	NESch/I OKRES EB
350	Przysiersk	38	31-40	79	HA-LA
351	Przysiersk	39	31-40	80	NESch
352	Przysiersk	40	31-40	81	PRADZIEJE
353	Przysiersk	41	31-40	82	KPL, HA-LA
354	Przysiersk	42	31-40	83	OR
355	Przysiersk	43	31-40	84	NESch/I OKRES EB
356	Przysiersk	44	31-40	85	PRADZIEJE
357	Przysiersk	45	31-40	86	NESch/I OKRES EB
358	Różanna	1	32-40	76	NOW

359	Różanna	2	32-40	77	NOW
360	Różanna	3	32-40	78	NOW
361	Różanna	4	32-40	79	NOW
362	Różanna	5	32-40	80	NOW
363	Różanna	6	32-40	81	OR, NOW
364	Różanna	7	32-40	82	PSR, NOW
365	Różanna	8	32-40	83	PSR, NOW
366	Różanna	9	32-40	84	WSR, NOW
367	Różanna	10	32-40	85	PSR, NOW
368	Różanna	11	32-40	86	WSR, NOW
369	Różanna	12	32-40	87	MEZ
370	Różanna	13	32-40	88	PSR, NOW
371	Różanna	14	32-40	89	PSR, NOW
372	Różanna	15	32-40	90	NOW
373	Różanna	16	32-40	91	NOW
374	Różanna	17	32-40	92	WSR, PSR, NOW
374	Różanna	18	32-40	93	EK, OR, NOW
375	Tuszynki	1	132-39	84	NOW
376	Tuszynki	2	32-39	85	NOW'
377	Tuszynki	3	32-39	86	PSR/NOW
378	Tuszynki	4	32-39	87	KPL
379	Tuszynki	5	32-39	88	MEZ, KPL, PSR
380	Tuszynki	6	32-39	89	PSR/NOW
381	Tuszynki	7	31-39	109	PSR
382	Tuszynki	8	31-39	110	PSR

6.7 ELEMENTY DZIEDZICTWA NIEMATERIALNEGO

UNESCO definiuje dziedzictwo niematerialne jako zwyczaje, przekaz ustny, wiedzę i umiejętności, które są uznane za część własnego dziedzictwa przez daną wspólnotę, grupę lub jednostki. Ten rodzaj dziedzictwa jest przekazywany z pokolenia na pokolenie i ustawicznie odtwarzany przez wspólnoty i grupy w relacji z ich środowiskiem, historią i stosunkiem do przyrody. Jest to pojęcie trudno definiowalne w stosunku do konkretnych wytworów kultury, jednak jego waga dla lokalnej społeczności jest ogromna, gdyż jest ono źródłem poczucia tożsamości i kulturowej ciągłości.

Dziedzictwo niematerialne obejmuje takie przejawy zachowań kulturowych i ich wytworów jak: tradycje i przekazy ustne (w tym język jako narzędzie przekazu), spektakle i widowiska, zwyczaje, obyczaje i obchody świąteczne, wiedzę o wszechświecie i przyrodzie oraz związane z nią praktyki, umiejętności związane z tradycyjnym rzemiosłem itp.

W Gminie Bukowiec szczególnie kultywowane są tradycje historyczne Bitwy pod Bukowcem 16 Pułku Ułanów Wielkopolskich z września 1939 roku. Corocznie odbywa się inscenizacja walk, połączona z mszą świętą oraz imprezami towarzyszącymi.

7. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY - ANALIZA SWOT

Dla potrzeb lepszej diagnozy stanu istniejącego w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego oraz w celu sformowania priorytetów działań władz samorządowych opracowano analizę słabych i mocnych stron Gminy Bukowiec.

ANALIZA SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> · Dość korzystne położenie Gminy, sprzyjające rozwojowi turystyki · Dobrze rozwinięta sieć dróg kołowych · Zachowane elementy krajobrazu kulturowego w postaci założeń dworsko- parkowych · Zachowane obiekty sakralne stanowiące atrakcje turystyczne 	<ul style="list-style-type: none"> · Niewielka liczba interesujących obiektów zabytkowych · Niezbyt dobrze rozwinięta komunikacja publiczna · Zaniedbania w zakresie stanu technicznego obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków · Niewielkie zrozumienie społeczne dla problematyki ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego

<ul style="list-style-type: none"> · Utrzymanie w dobrym stanie większości obiektów sakralnych oraz obiektów użyteczności publicznej · Dobre warunki dla rozwoju agroturystyki oraz rekreacji · Drogowa dostępność komunikacyjna poprzez drogę krajową nr 5 · Niewielka odległość od siedziby władz wojewódzkich - Bydgoszczy · Bliskość miasta powiatowego - Świecia · Korzystna lokalizacja siedziby Gminy, w centrum obszaru Gminy, co wiąże się z jej dobrą dostępnością · Czystość środowiska · Wykorzystywanie funduszy unijnych przez władze Gminy · Kontynuacja perspektywy Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami z lat 2012-2015 	<ul style="list-style-type: none"> · Samowole budowlane oraz niewłaściwie prowadzone remonty obiektów zabytkowych, powodujące utratę walorów zabytkowych · Niezbyt duże środki w budżecie Gminy na wsparcie działań z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego · Niewielka popularyzacja wiedzy z zakresu ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego · Niepełne wykorzystanie walorów turystycznych Gminy · Brak środków na prowadzenie dokładnych badań archeologicznych, architektonicznych i historycznych · Zła sytuacja finansowa wielu właścicieli obiektów zabytkowych · Brak działań dotyczących rozwijania tożsamości regionalnej w ofercie edukacyjnej szkół · Niewielka liczba miejsc noclegowych dla potencjalnych turystów
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> · Zwiększenie środków budżetowych Gminy na działania związane z ochroną zabytków · Pozyskiwanie wsparcia finansowego z wielu źródeł (w tym unijnych) na prace konserwatorskie zabytków · Szersza promocja walorów kulturowych i przyrodniczych Gminy, przyciągająca turystów · Wzrastająca świadomość mieszkańców w zakresie poprawy estetyki miejscowości · Wzrost poszanowania dla obiektów posiadających walory historyczne · Tworzenie nowych projektów i produktów turystycznych w oparciu o istniejące zasoby · Współpraca międzyregionalna oraz międzynarodowa (np. w zakresie dobrych praktyk) · Korzystanie z dofinansowania na działania rewitalizacyjne (np. w ramach RPO) · Korzystanie ze wsparcia struktur takich jak np. Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich · Zachowanie tożsamości regionalnej mieszkańców od edukacji szkolnej poprzez festyny, lokalne święta, konkursy · Powstawanie i dalszy rozwój istniejących organizacji pozarządowych · Tworzenie systemu informacji turystycznej oraz jednolitej identyfikacji wizualnej obiektów zabytkowych · Komplementarność z Programem Opieki nad Zabytkami dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego 	<ul style="list-style-type: none"> · Degradacja krajobrazu kulturowego poprzez wprowadzanie elementów nowej zabudowy nie nawiązujących do charakteru regionu · Zmiany w układach ruralistycznych związane z nową zabudową · Niewłaściwe działanie inwestycyjne lub ich brak, przyczyniające się do dalszej degradacji obiektów zabytkowych · Brak komunikacji na linii właściciele – władze samorządowe · Niewłaściwe stosowanie nowych elementów budowlanych i technologii przy odnawianiu i remontach obiektów zabytkowych · Niezbyt skuteczna egzekucja prawna w zakresie samowoli budowlanych oraz dewastacji zabytków i środowiska · Zwiększony ruch turystyczny powodujący degradację środowiska naturalnego · Zanieczyszczenie środowiska związane ze zwiększoną liczbą pojazdów · Zanik tradycji i tożsamości regionalnych · Niekorzystny wpływ nowych elementów osadniczych na zabudowę · Częste zmiany prawne w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego · Niestabilność finansów publicznych i przepisów z nimi związanych · Klęski żywiołowe i inne zdarzenia losowe · Akty wandalizmu

8. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY BUKOWIEC

Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Bukowiec formułuje szereg działań samorządu w zakresie opieki nad zabytkami gminnymi. Wyznaczone kierunki i zadania uwzględniają specyfikę dziejów Gminy i charakter jej dziedzictwa kulturowego oraz są zgodne z celami wyznaczonymi w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

PROPONOWANE KIERUNKI DZIAŁAŃ GMINY

CEL 1: Wzrost znaczenia ochrony dziedzictwa kulturowego gminy w dokumentach planistycznych

gminy i polityce gminnej	
Priorytet:	Działania:
Ścisłe powiązanie zadań służących opiece nad zabytkami ze Strategią Rozwoju Gminy, pozostałymi dokumentami strategicznymi oraz polityką przestrzenną Gminy	- aktualizacja poszczególnych dokumentów - dbałość o włączenie ochrony dziedzictwa kulturowego do treści dokumentów - uwzględnianie ochrony dziedzictwa kulturowego w decyzjach planistycznych
Wprowadzenie i egzekwowanie zasad ochrony materialnego dziedzictwa kulturowego w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego	- wprowadzenie jednolitej polityki dotyczącej obiektów zabytkowych - dążenie do zachowania ładu przestrzennego w ramach istniejących jednostek osadniczych
Wprowadzanie zmian w gminnej ewidencji zabytków w oparciu o aktualizowany wykaz obiektów zabytkowych	- regularna aktualizacja gminnej ewidencji zabytków
Okresowe przeglądy zabezpieczeń obiektów zabytkowych zgodnie z Gminnym programem ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych	- opracowanie programu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych - określenie procedur przeciwdziałania zagrożeniom
Inwentaryzacja obiektów małej architektury, jako świadectwa kulturalnej przeszłości regionu (krzyże, kapliczki przydrożne, miejsca pamięci)	- przeprowadzenie inwentaryzacji terenowej dla poszczególnych typów obiektów - wpisanie najcenniejszych z nich do gminnej ewidencji zabytków
Wykonanie gminnej ewidencji zabytków archeologicznych	
Uwzględnianie postulatów Urzędu Ochrony Zabytków przy opracowywaniu dokumentów	
CEL 2: Odpowiednie wykorzystanie istniejących zasobów dziedzictwa kulturowego	
Priorytet:	Działania:
Wprowadzenie na terenie Gminy zintegrowanego systemu informacji wizualnej dotyczącej zasobu i walorów dziedzictwa kulturowego, w odniesieniu do najcenniejszych przestrzeni (krajobrazów), miejsc (punktów widokowych bądź pamiątkowych), obiektów (parki, cmentarze, budowle, zespoły).	- identyfikacja najcenniejszych zabytków - opracowanie jednolitego systemu oznaczeń - odpowiednie wyeksponowanie najcenniejszych zabytków
Współpraca z gminami ościennymi przy realizacji przedsięwzięć z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego	- identyfikacja wspólnych celów w Programie Opieki nad Zabytkami - realizacja wspólnych przedsięwzięć promujących najcenniejsze walory regionu
Włączenie Gminy w międzynarodowe i krajowe programy oraz szlaki turystyczne promujące zabytki	- przy współpracy z gminami sąsiednimi i partnerami z kraju i zagranicy
Przygotowanie i druk folderów promujących walory krajobrazowe (zabytkowe i przyrodnicze) terenów Gminy	- wraz z udziałem w targach, konferencjach bądź programach międzygminnych
Szersza promocja obchodów bitwy 16 Pułku Ułanów Wielkopolskich	- przy wykorzystaniu środków krajowych i unijnych
Współpraca z mediami regionalnymi w zakresie promocji walorów dziedzictwa kulturowego, ze szczególną uwagą zwróconą na problematykę rewitalizacji zabytków.	- w tym działania marketingowe, przyciągające zarówno turystów, jak i inwestorów
Wsparcie dla utrzymania lokalnej kultury kociewskiej	- organizacja konkursów wiedzy o Kociewiu - prowadzenie edukacji szkolnej w zakresie promocji kultury kociewskiej - organizacja różnego rodzaju warsztatów dot. kultury, tradycji, gwary kociewskiej
CEL 3: Bezpośrednie działania na rzecz ratowania obiektów zabytkowych oraz określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z ich	

wykorzystaniem	
Priorytet:	Działania:
Podjęcie działań promocyjnych w celu znalezienia użytkowników dla zdegradowanych obiektów zabytkowych na terenie Gminy; prowadzenie na oficjalnej stronie internetowej oferty inwestycyjnej	- regularna aktualizacja zawartości strony internetowej - promocja Gminy na zewnątrz - opracowanie wersji obcojęzycznych strony
Podejmowanie działań w zakresie ustalenia stanu prawnego nieruchomości zabytkowych opuszczonych przez poprzednich właścicieli (nieruchomości o nieuregulowanym stanie prawnym)	
Przekazywanie informacji właścicielom i dysponentom obiektów zabytkowych o możliwościach korzystania z programowych funduszy Wspólnoty Europejskiej na dofinansowanie prac konserwatorskich przy zabytkach	- opracowanie broszury przeznaczonej dla właścicieli - wypracowanie systemu zachęt w postaci ulg podatkowych i finansowych
Przekazywanie informacji przez Gminę o rażących naruszeniach prawa budowlanego (zwłaszcza w zakresie samowoli budowlanych na obszarach objętych ochroną konserwatorską), przy obiektach zabytkowych oraz ujętych w ewidencji gminnej (zwłaszcza jeśli chodzi o rozbudowy i przebudowy zmieniające bryłę budynków)	- działania we współpracy z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków oraz nadzorem budowlanym
Organizacja akcji społecznych mających na celu prace w kierunku utrzymania i odnawiania najcenniejszych obiektów zabytkowych	- łączenie akcji z lokalnymi uroczystościami, festynami itd.
Współpraca z inwestorami prywatnymi w zakresie promowania obiektów zabytkowych z terenu gminy	- wspólne przedsięwzięcia w zakresie tworzenia ekspozycji muzealnych, promocji lokalnej kultury
CEL 4: Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami	
Priorytet:	Działania:
Współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie aktywizacji osób bezrobotnych przy bieżących pracach porządkowych i pielęgnacyjnych na terenach objętych ochroną konserwatorską w szczególności na terenie zabytkowych parków, cmentarzy itp.	- wyznaczenie najpilniejszych celów - wstępne przeszkolenie w zakresie wykonywanych prac pielęgnacyjnych
Wspieranie rozwoju gospodarstw agroturystycznych w obiektach zabytkowych	- informowanie właścicieli o możliwościach dofinansowania
Wspieranie rozwoju regionalnych galerii, izb pamięci, świetlic lub utworzenie nowych	- wsparcie dla wydawania publikacji regionalnych - organizacja konkursów wiedzy o regionie itd.
CEL 5: Edukacja w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego	
Priorytet:	Działania:
Organizacja konkursu dla najlepszego użytkownika obiektu zabytkowego, najładniejszej wsi, gospodarstwa, ogrodu itp.	- ufundowanie nagród dla zwycięzców poszczególnych konkursów
Obejmowanie przez Wójta patronatem honorowym działań społecznych, których dochód przeznaczony jest na potrzeby ochrony dziedzictwa kulturowego	- wykorzystanie zebranych środków zgodnie z założeniami Programu Opieki nad Zabytkami
Popularyzacja opieki nad zabytkami poprzez wszelkiego rodzaju konkursy promujące wiedzę na temat dziedzictwa kulturowego	- we współpracy ze szkołami, bibliotekami, regionalistami itd.
Wprowadzenie do systemu edukacji szkolnej i przedszkolnej elementów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego regionu	- organizacja wyjazdów bądź wycieczek w szczególnie ważne miejsca regionu oraz prezentacje i wystawy promujące region

9. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Zadania opisane w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami dla Gminy Bukowiec powinny być realizowane poprzez wspólne działania władz samorządowych, Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, właścicieli oraz zarządców obiektów, parafie, organizacje pozarządowe i stowarzyszenia, w ramach posiadanych przez te jednostki kompetencji, praw i obowiązków wynikających z obowiązujących przepisów prawnych.

Ze strony Gminy Bukowiec zadania będą wykonywane bądź wspierane przez gminne jednostki organizacyjne (szkoły, przedszkola, placówki kultury – np. biblioteka) oraz Urząd Gminy w ramach zadań własnych, poprzez istniejące i planowane instrumenty:

- 1) prawne (np. poprzez uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków obiektów o wartościach artystycznych i zabytkowych, prowadzenie gminnej ewidencji zabytków, wykonywanie decyzji administracyjnych, np. wojewódzkiego konserwatora zabytków);
- 2) finansowe (np. udzielanie dotacji na prace remontowe, konserwatorskie i prace budowlane przy zabytkach, środki budżetowe na zadania własne z przeznaczeniem na remonty i modernizacje zabytków wpisanych do rejestru zabytków, jak i będących własnością Gminy, korzystanie z programów uwzględniających dofinansowanie ze środków zagranicznych i krajowych, nagrody, ulgi finansowe);
- 3) społeczne (działania stymulujące np. w zakresie edukacji, promocji, informacji, działań sprzyjających tworzeniu miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami oraz rozwojem turystyki);
- 4) kontrolne (m.in. monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego – gminnej ewidencji zabytków);
- 5) koordynacji (m.in. poprzez realizacje projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w wojewódzkich, powiatowych i gminnych strategiach, planach rozwoju lokalnego itp., współpraca z gminami sąsiednimi, ośrodkami naukowymi i akademickimi, związkami wyznaniowymi).

10. ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Na mocy art. 87 ust. 1 i ust. 5 *Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* Gminny Program Opieki nad Zabytkami jest sporządzany na okres 4 lat, co 2 lata wójt (burmistrz, prezydent) sporządza sprawozdanie z jego realizacji, które przedstawia Radzie Gminy (Miasta). Wskazane jest aby sprawozdania z realizacji Programu były przekazywane do wiadomości Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Sprawozdanie powinno określać poziom realizacji gminnego programu oraz efektywność wykonania planowanych zadań, w tym np. poziom (w % bądź liczbach):

- 1) wydatków budżetu na ochronę i opiekę nad zabytkami;
- 2) wartość finansową wykonanych/dofinansowanych prac remontowo-konserwatorskich przy zabytkach;
- 3) liczba obiektów poddanych tym pracom;
- 4) poziom (w %) objęcia terenu Gminy miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego;
- 5) liczba wniosków o wpis do rejestru zabytków obszarów, obiektów i zespołów zabytkowych;
- 6) liczba utworzonych szlaków turystycznych;
- 7) liczba wydanych wydawnictw, liczba szkoleń, imprez związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego itd.;
- 8) elementy dziedzictwa kulturowego wprowadzone do edukacji szkolnej oraz przedszkolnej;
- 9) elementy dziedzictwa kulturowego w pracach bibliotek oraz gminnych jednostek kultury.

11. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Niniejszy rozdział wskazuje możliwości w zakresie pozyskiwania dodatkowych środków ze źródeł pozabudżetowych. Należy jednak stwierdzić, iż ważne jest, aby gminy również z własnej inicjatywy podjęły próbę wygospodarowania w swoich budżetach środków w rozdziale 92120 - Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami.

Jest to o tyle istotne, iż duża część źródeł wewnętrznych wymaga zapewnienia wkładu własnego we współfinansowanych przez nie projektach. Regularne zabezpieczanie środków z budżetu gminy pozwoli na

podjęcie powolnych, ale systematycznych kroków w kierunku ratowania kolejnych obiektów dziedzictwa kulturowego.

Podstawową zasadę finansowania zadań z zakresu opieki nad zabytkami określa *Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* z dnia 23 lipca 2003 roku. Zgodnie z zapisami zawartymi w rozdziale 7 w/w Ustawy, obowiązek sprawowania opieki nad zabytkami, w tym finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku spoczywa na osobie fizycznej lub jednostce organizacyjnej posiadającej tytuł prawny do zabytku. Dla jednostki samorządu terytorialnego, posiadającej w/w tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest jej zadaniem własnym.

Źródła zewnętrznego finansowania można podzielić następująco:

1) Źródła krajowe:

- a) dotacje ministra kultury oraz programy operacyjne Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
- b) promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
- c) dotacje wojewódzkiego konserwatora zabytków,
- d) dotacje wojewódzkie,
- e) dotacje powiatowe,
- f) dotacje gminne,
- g) inne źródła;

2) Źródła zagraniczne:

- źródła unijne w ramach funduszy strukturalnych (wyczerpane),
- źródła pozaunijne - Mechanizm Norweski i Fundusz EOG.

11.1 ŹRÓDŁA KRAJOWE

DOTACJE NA DOFINANSOWANIE PRAC KONSERWATORSKICH, RESTAURATORSKICH LUB ROBÓT BUDOWLANYCH UDZIELANE PRZEZ MINISTRA WŁAŚCIWEGO DS. KULTURY ORAZ PROGRAMY OPERACYJNE MINISTERSTWA KULTURY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO

Ogłaszane decyzją Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego programy operacyjne stanowią podstawę ubiegania się o środki ministerialne na zadania z zakresu kultury realizowane przez jednostki samorządu terytorialnego, instytucje kultury, instytucje filmowe, szkoły i uczelnie artystyczne, organizacje pozarządowe oraz podmioty gospodarcze. Programy operacyjne określają: cele, zadania, typy projektów, alokację finansową, uprawnionych wnioskodawców, tryb naboru i wyboru wniosków, kryteria oceny, zobowiązania wnioskodawców, wskaźniki monitoringu. Przy ocenie wniosków branych jest pod uwagę wiele kryteriów, m.in.: wartość merytoryczna, zakorzenienie w tradycji, zasadność realizacji projektu, wiarygodność organizatora, efektywność wykorzystania środków. Programy są ogłaszane rokrocznie, z reguły w kilku priorytetach.

Celem Programu „Dziedzictwo kulturowe” jest ochrona polskiego dziedzictwa kulturowego w kraju i za granicą, wspieranie działalności muzeów oraz popularyzacja kultury ludowej.

Program „Dziedzictwo kulturowe” składa się z następujących priorytetów:

a. Ochrona zabytków

Strategicznym celem priorytetu jest zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez konserwację i rewaloryzację zabytków nieruchomych i ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne.

Kluczowe dla realizacji celów priorytetu są zadania prowadzące do zabezpieczenia, zachowania i utrwalenia substancji zabytku. W ramach priorytetu dofinansowania nie mogą zaś uzyskać projekty zakładające adaptację, przebudowę obiektów zabytkowych lub ich znaczącą rekonstrukcję. W pierwszej kolejności wsparcie otrzymywać będą obiekty najbardziej zagrożone oraz zabytki najcenniejsze – wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego Ludzkości UNESCO, uznane za Pomniki Historii oraz te, posiadające wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Biorąc pod uwagę fakt, że priorytet ma charakter ogólnopolski, szczególny nacisk kładziony jest też na projekty uwzględniające rolę zabytków w rozwoju turystyki. Dlatego istotnym celem priorytetu jest kierowanie

pomocy dla cennych obiektów położonych na terenach uboższych gospodarczo i turystycznie, czego efektem będzie zwiększenie dostępności do zabytków, podniesienie atrakcyjność regionów i wykorzystanie przez nie potencjału związanego z posiadaniem dziedzictwem kulturowym.

Mimo że określone regulaminem zasady dopuszczają możliwość całkowitego finansowania zadania, to wsparcie takie będzie można otrzymać tylko w szczególnych przypadkach, gdy zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną i naukową, wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac lub gdy stan zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac. Istotnym elementem brany pod uwagę przy ocenie organizatorów będzie ich doświadczenie, podejmowanie w przeszłości działań zmierzających do zabezpieczenia obiektu zabytkowego oraz umiejętność pozyskiwania innych niż ministerialne środków na realizację zadania, a także zdolność do maksymalnego wykorzystania w przyszłości potencjału dofinansowanej inwestycji. Kluczowym efektem działań realizowanych w ramach priorytetu winno być stworzenie trwałych podstaw dla harmonijnego funkcjonowania obiektów zabytkowych we współczesnym, podlegającym dynamicznym, nierzadko nieodwracalnym zmianom otoczeniu. Dzięki realizacji nakreślonych wyżej celów obiekty zabytkowe, zachowując status materialnych świadectw minionych wieków, pozostaną integralną, pełnoprawną częścią czasów obecnych i przyszłych.

W ramach priorytetu można ubiegać się o dofinansowanie następujących rodzajów zadań:

- 1) Prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków planowanych do przeprowadzenia w roku udzielenia dofinansowania;
- 2) Prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków przeprowadzonych w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (po wykonaniu wszystkich prac lub robót określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków);
- 3) W przypadku zadań określonych w ust. 1 można ubiegać się wyłącznie o dofinansowanie kosztów określonych w art. 77. ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r., Nr 162, poz. 1568, z późn. zm.);
- 4) Do priorytetu nie kwalifikują się zadania, które są współfinansowane ze środków europejskich.

Uprawnieni wnioskodawcy

1. O dofinansowanie w ramach priorytetu mogą ubiegać się podmioty prawa polskiego – osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego lub inne jednostki organizacyjne, będące właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadające taki zabytek w trwałym zarządzie.

2. W przypadku zadań określonych w § 1 ust. 1 pkt. 2 regulaminu tego priorytetu o dofinansowanie ubiegać mogą się wyłącznie wnioskodawcy, których działalność nie jest finansowana ze środków publicznych.

3. O dofinansowanie w ramach priorytetu nie mogą ubiegać się państwowe instytucje kultury, publiczne szkoły oraz uczelnie wyższe, uczelnie artystyczne oraz inne podmioty, o których mowa w art. 72 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Tryb naboru: do 30 listopada br. i 31 marca następnego. Nabory listopadowe zazwyczaj wyczerpują alokację na dany rok.

1. Minimalna kwota wnioskowanego dofinansowania wynosi 25 000,00 zł.

2. W szczególnych przypadkach minister może przyznać dofinansowanie w kwocie niższej od minimalnej kwoty wnioskowanej.

3. Dofinansowanie, zgodnie z art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, może być udzielone w wysokości do 50% nakładów koniecznych.

4. W przypadkach określonych w art. 78 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, dofinansowanie może być udzielone w kwocie do 100% nakładów koniecznych.

5. Wnioskodawca ubiegający się o kwotę wyższą niż 50% nakładów koniecznych zobowiązany jest umieścić we wniosku stosowną informację na ten temat wraz z uzasadnieniem. Wniosek nie zawierający takiego uzasadnienia zostanie odrzucony jako błędny formalnie.

Na podstawie art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane może obejmować nakłady konieczne na:

- 1) sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich;
- 2) przeprowadzenie badań konserwatorskich lub architektonicznych;
- 3) wykonanie dokumentacji konserwatorskiej;
- 4) opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich;
- 5) wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami Prawa budowlanego;
- 6) sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz;
- 7) zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku;
- 8) stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku;
- 9) odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki;
- 10) odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności;
- 11) odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych odrzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych;
- 12) modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności;
- 13) wykonanie izolacji przeciwwilgociowej;
- 14) uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomych o własnych formach krajobrazowych;
- 15) działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu;
- 16) zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru, o których mowa w pkt. 7-15;
- 17) zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

UWAGA – sporządzenie ekspertyz, badań, dokumentacji, programów lub projektów stanowi koszty kwalifikowane jedynie w przypadku, gdy są częścią prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych, bądź wynikają z prowadzonych prac i są wykonywane po dacie podpisania umowy o dotację.

b. Ochrona zabytków archeologicznych

Strategicznym celem priorytetu jest ochrona dziedzictwa archeologicznego poprzez wspieranie kluczowych dla tego obszaru zadań, obejmujących nieinwazyjne badania archeologiczne, ewidencję i inwentaryzację zabytków archeologicznych oraz opracowanie i publikację wyników przeprowadzonych badań archeologicznych. Cel ten został sformułowany w oparciu o fundamentalną dla ochrony dziedzictwa kulturowego zasadę zrównoważonego rozwoju, która dopuszcza inwazyjne metody badawcze jedynie w ostateczności, gdy stanowisko (zabytek archeologiczny) narażone jest na bezpośrednie zniszczenie spowodowane oddziaływaniem przyrodniczym, bądź działaniami człowieka. Stąd zadaniem priorytetu jest wspieranie i promocja badań prowadzonych metodami niedestrukcyjnymi, wykorzystującymi techniki tradycyjne oraz nowoczesne osiągnięcia techniczne, a także publikacja ich wyników. Nie będą natomiast wspierane projekty, które prowadzą do niszczenia stanowisk archeologicznych (np. poprzedzające rekonstrukcje na stanowisku archeologicznym).

Ze względu na rozległość, różnorodność, a zwłaszcza nieodnawialność zasobów tworzących dziedzictwo archeologiczne oraz złożoność procesów związanych z jego badaniem i ochroną, kluczowe dla właściwej realizacji celów priorytetu jest nie tylko zachowanie wysokiej wartości naukowej i poznawczej prowadzonych działań, lecz również przestrzeganie w trakcie ich realizacji określonych norm międzynarodowych, wskazanych w Europejskiej konwencji o ochronie dziedzictwa archeologicznego (Konwencja Maltańska) i Międzynarodowej Karcie Ochrony i Zarządzania Dziedzictwem Archeologicznym ICOMOS (Karta Lozańska). Zadania finansowane z ramach priorytetu powinny być realizowane zgodnie z tymi zasadami. Szczególnie

istotne jest upowszechnianie wyników badań już zakończonych, które do tej pory nie doczekały się opracowania i publikacji, stąd projekty podejmujące takie zagadnienia będą wyżej oceniane.

Biorąc pod uwagę fakt, że istotnym czynnikiem, umożliwiającym skuteczną realizację projektów o wyżej nakreślonym profilu, jest stabilność finansowa i organizacyjna, w ramach priorytetu rozszerzony zostaje zakres finansowania zadań w trybie wieloletnim, a suma dofinansowań udzielanych w tym trybie może wynieść do 40% budżetu priorytetu.

Wsparcie finansowe udzielane będzie tym projektom, których autorzy, dysponując niezbędnym doświadczeniem oraz zapleczem organizacyjnym i naukowym, gwarantują stabilność działania oraz wysoki poziom kadry odpowiedzialnej za realizację podjętych zamierzeń merytorycznych.

Zasadniczym efektem działań finansowanych w ramach priorytetu powinno być upowszechnienie w środowisku naukowym i konserwatorskim wyników przeprowadzonych dotychczas badań, co pozwoli na wykorzystanie ich do świadomej i zrównoważonej ochrony dziedzictwa. Równoległe działania te powinny rozwijać świadomość społeczną, zarówno jeśli chodzi o wartość dziedzictwa archeologicznego, jak i potrzebę jego zachowania i ochrony, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

W ramach priorytetu można ubiegać się o dofinansowanie następujących rodzajów zadań, służących ochronie dziedzictwa archeologicznego na terenie Rzeczypospolitej Polskiej:

- 1) ewidencja i inwentaryzacja zabytków archeologicznych metodą badań powierzchniowych, w tym kontynuacja badań w ramach programu Archeologiczne Zdjęcie Polski oraz weryfikacja badań dotychczasowych;
- 2) nieinwazyjne badania archeologiczne, nie związane z planowanymi bądź realizowanymi inwestycjami, wykorzystujące nowoczesne metody i sprzęt;
- 3) opracowanie, wraz z obowiązkową publikacją książkową, wyników przeprowadzonych badań archeologicznych, w tym analiza i konserwacja pozyskanych w ramach tych badań zabytków.

W przypadku wyników archeologicznych badań poprzedzających inwestycje, dofinansowane mogą być wyłącznie koszty opracowania redakcyjnego i publikacji książkowej oraz ewentualnych dodatkowych analiz, które nie zostały wykonane w ramach umowy z inwestorem.

O dofinansowanie w ramach priorytetu ubiegać się mogą następujące podmioty prawa polskiego:

- 1) samorządowe instytucje kultury;
- 2) państwowe instytucje kultury;
- 3) organizacje pozarządowe;
- 4) publiczne uczelnie akademickie;
- 5) niepubliczne uczelnie akademickie;
- 6) podmioty prowadzące działalność gospodarczą.
  1. Minimalna kwota wnioskowanego dofinansowania wynosi 30 000 zł.
  2. W szczególnych przypadkach minister może przyznać dofinansowanie w kwocie niższej od minimalnej kwoty wnioskowanej.
  3. Maksymalna kwota wnioskowanego dofinansowania wynosi 200 000 zł oraz nie może przekraczać 85% budżetu przedstawionego we wniosku.

Wnioskodawca może ubiegać się o dofinansowanie zadania na okres dwóch kolejnych lat. Zadania dwuletnie muszą spełniać następujące warunki:

- 1) wnioskodawca przedstawia w formularzu wniosku odrębne kosztorysy i harmonogramy na każdy rok realizacji zadania;
- 2) w każdym roku realizacji zadania obowiązują wymagania odnośnie minimalnej i maksymalnej kwoty dofinansowania wnioskowanego na dany rok realizacji, określone w § 14 ust. 1 i ust. 3 regulaminu priorytetu;
- 3) w każdym roku realizacji zadania obowiązują wymagania odnośnie procentowego udziału dofinansowania ministra w stosunku do rocznego budżetu zadania określone w § 14 ust. 3 regulaminu priorytetu, z

zastrzeżeniem § 14 ust. 7-9 .

W przypadku pozytywnego rozpatrzenia wniosku, określona zostaje całościowa kwota dofinansowania wraz z podziałem na każdy rok realizacji.

Koszty kwalifikowane:

- 1) Honoraria i wynagrodzenia:
  - a) wykonawców badań, dokumentacji, konserwacji i analiz specjalistycznych,
  - b) autorów tekstów i opracowań,
  - c) redaktorów, tłumaczy i recenzentów tekstów do publikacji;
- 2) Zakup usług związanych z realizacją zadania:
  - a) analizy i badania specjalistyczne, np. metalograficzne, dendrologiczne,
  - b) wykonanie dokumentacji, także w formie cyfrowej (np. modele 3D, skany),
  - c) konserwacja zabytków ruchomych,
  - d) wykonanie zdjęć lotniczych,
  - e) badania nieinwazyjne, np. geomagnetyczne, elektrooporowe;
- 3) Koszty związane z publikacją, w tym:
  - a) projekt, skład, łamanie, druk,
  - b) opracowanie fotografii i ilustracji,
  - c) tłoczenie płyt,
  - d) publikacja w internecie;
- 4) Organizacja realizacji zadania, w tym:
  - a) wynajęcie sprzętu niezbędnego do wykonania badań,
  - b) zakup map niezbędnych do realizacji zadania,
  - c) zakup niezbędnych materiałów biurowych,
  - d) koszty transportu i wyjazdów w teren (z wyłączeniem noclegów),
  - e) koordynacja zadania,
  - f) obsługa finansowo-księgową (nie dotyczy instytucji kultury oraz uczelni);
- 5) Promocja zadania, w tym: ogłoszenia w mediach i internecie, ulotki i broszury reklamowe, organizacja wystaw, spotkań i konferencji (ale nie udział w konferencjach organizowanych przez inne podmioty).

Koszty promocji nie powinny przekraczać 10% budżetu zadania.

c. Rozwój infrastruktury kultury – Infrastruktura kultury

Celem Programu „Rozwój infrastruktury kultury” jest wsparcie infrastruktury i poprawa funkcjonowania podmiotów prowadzących działalność kulturalną, szkół i uczelni artystycznych oraz domów kultury.

Celem priorytetu jest stworzenie optymalnych warunków dla prowadzenia działalności kulturalnej, poprzez modernizację i rozbudowę infrastruktury instytucji kultury, a także innych podmiotów działających w tym obszarze.

Od wielu lat sytuacja podmiotów działających w sferze kultury ukazuje ogromne potrzeby wsparcia finansowego, które umożliwi ich modernizację i rozwój, a także zwiększenie dostępu i podniesienie atrakcyjności oferty kulturalnej. Strategicznym celem priorytetu jest zatem stworzenie optymalnych warunków dla prowadzenia działalności kulturalnej, poprzez modernizację i rozbudowę infrastruktury instytucji kultury, a także innych podmiotów działających w tym obszarze. Katalog działań priorytetu, obejmujący prace budowlane, zakup wyposażenia niezbędnego dla realizacji celów statutowych, czy sporządzanie dokumentacji technicznej, daje możliwość finansowania zadań generujących istotne zmiany jakościowe, w zakresie sprawności i efektywności funkcjonowania zaplecza materialno-technicznego, podmiotów objętych

priorytetem.

Ze względu na zróżnicowany stan infrastruktury w tym sektorze założenia priorytetu dopuszczają finansowanie różnorodnych zadań. Szczególnie istotne są: poprawa stanu infrastruktury kultury zwiększająca dostęp do oferty kulturalnej i podnosząca jej atrakcyjność, działania przyczyniające się do faktycznego zwiększenia potencjału instytucji kultury, dostosowanie do standardów europejskich, wzrost konkurencyjności podmiotu, wzmocnienie działalności o charakterze ponadregionalnym. Konieczne jest także wspieranie zadań o charakterze interwencyjnym, likwidujących skutki zdarzeń losowych, klęsk żywiołowych lub związanych z prowadzeniem wieloletnich inwestycji, wdrażaniem działań zapewniających niezbędne warunki do prowadzenia działalności kulturalnej.

Biorąc pod uwagę fakt, że istotnym czynnikiem umożliwiającym skuteczną realizację projektów, o wyżej nakreślonym profilu, jest stabilność finansowa i organizacyjna, zostaje wprowadzona w ramach priorytetu możliwość finansowania zadań w trybie wieloletnim, a suma dofinansowań udzielanych w tym trybie może wynieść do 40% budżetu priorytetu w danym roku budżetowym. Wsparcie finansowe kierowane będzie do podmiotów, których zadania powstaną w oparciu o stabilne źródła finansowania, przy założeniu, że autorzy projektów gwarantują konsekwentną realizację podjętych działań, a inwestycje wpiszą się w ich kompleksowe plany rozwoju. Istotnym kryterium oceny projektów będą zarówno korzyści, wynikające z realizacji zadania na tle potrzeb podobnej grupy wnioskodawców, jak i zdolność do prowadzenia działań inwestycyjnych oraz dotychczasowa działalność kulturalna w okresie 2 ostatnich lat.

Inwestycje w zakresie poprawy infrastruktury, poprzez tworzenie przyjaznej i nowoczesnej bazy technicznej, powinny przyczynić się do zwiększenia efektywności działalności instytucji kultury oraz wzrostu uczestnictwa w kulturze.

1. W ramach priorytetu można ubiegać się o dofinansowanie następujących zadań inwestycyjnych służących prowadzeniu działalności kulturalnej:

- 1) budowa, roboty budowlane, przebudowa, remont wraz z zakupem niezbędnych urządzeń budowlanych i wyposażenia na potrzeby działalności kulturalnej;
- 2) zakup wyposażenia na potrzeby działalności kulturalnej, w tym zakup instrumentów muzycznych;
- 3) przygotowanie dokumentacji technicznej niezbędnej do prowadzenia inwestycji, w tym projektów architektonicznych, studiów wykonalności, analizy oddziaływania na środowisko;
- 4) zadania dotyczące budowy, rozbudowy i przebudowy obiektów budowlanych wraz z zakupem niezbędnych urządzeń budowlanych, współfinansowanych w ramach programów europejskich.

O dofinansowanie w ramach priorytetu ubiegać mogą się następujące podmioty prawa polskiego:

- 1) samorządowe instytucje kultury – z wyjątkiem domów kultury, centrów kultury oraz ośrodków kultury;
- 2) państwowe instytucje kultury;
- 3) jednostki samorządu terytorialnego – z wyjątkiem sytuacji, gdy występują o dofinansowanie jako organy prowadzące domy kultury, centra kultury oraz ośrodki kultury;
- 4) organizacje pozarządowe;
- 5) kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne.

1. Minimalna kwota wnioskowanego dofinansowania wynosi:

- 1) 50 000 zł – w przypadku zadań określonych w §1 ust. 1 pkt. 2 i pkt. 3 regulaminu priorytetu;
- 2) 300 000 zł – w przypadku zadań określonych w §1 ust. 1 pkt. 1 i pkt. 4 regulaminu priorytetu.

2. W szczególnych przypadkach minister może przyznać dofinansowanie w kwocie niższej od minimalnej kwoty wnioskowanej.

3. Wnioskowane dofinansowanie nie może przekraczać:

- 1) 75% budżetu przedstawionego we wniosku w przypadku zadań o kwocie wnioskowanego dofinansowania nie wyższej niż 3 000 000 zł;
- 2) 50% budżetu przedstawionego we wniosku w przypadku zadań o kwocie wnioskowanego dofinansowania wyższej niż 3 000 000 zł.

Koszty kwalifikowane:

Budowa, roboty budowlane, przebudowa i remont obiektu budowlanego na cele działalności kulturalnej i edukacyjnej w zakresie kultury – koszty prac wykonywanych w obiektach lub koszty adaptacji obiektów, służących poprawie warunków ich funkcjonowania, tj.:

- 1) budowa – wykonanie obiektu budowlanego w określonym miejscu, a także odbudowa, rozbudowa, nadbudowa obiektu budowlanego;
- 2) roboty budowlane – prowadzenie prac polegających na budowie, przebudowie, montażu, remoncie lub rozbiórce obiektu budowlanego;
- 3) przebudowa (modernizacja) – wykonanie robót budowlanych, w wyniku których następuje zmiana parametrów użytkowych lub technicznych istniejącego obiektu budowlanego;
- 4) remont – wykonywanie w istniejącym obiekcie budowlanym robót budowlanych polegających na odtworzeniu stanu pierwotnego, przy czym możliwe jest stosowanie wyrobów budowlanych innych, niż użyto w stanie pierwotnym. Dopuszcza się prace remontowe polegające na bieżącej konserwacji i wykończeniu obiektu (malowanie ścian, cyklinowanie podłóg);
- 5) urządzenia budowlane – wyposażenie obiektu budowlanego w urządzenia techniczne zapewniające możliwość użytkowania obiektu, jak: przyłącza, urządzenia instalacyjne, w tym służące oczyszczaniu lub gromadzeniu ścieków, a także place postojowe, ogrodzenia;
- 6) przygotowanie dokumentacji technicznej niezbędnej do realizacji planowanych prac – koszty opracowań/projektów dokumentacji branżowej, w tym także projekty aranżacji wnętrz;
- 7) nadzór inwestorski/autorski – kontrola obiektów i procesów budowlanych;
- 8) koszty związane z przeprowadzeniem postępowania przetargowego;
- 9) koszty transportu.

Zakup wyposażenia na potrzeby działalności kulturalnej, w tym zakup instrumentów muzycznych – koszty zakupu środków trwałych służących wielokrotnemu wykorzystaniu takich jak:

- 1) instrumenty i akcesoria muzyczne;
- 2) sprzęt komputerowy i oprogramowanie;
- 3) urządzenia biurowe;
- 4) meble;
- 5) systemy zabezpieczające przed kradzieżą/włamaniem;
- 6) sprzęt/system nagłośnieniowy, oświetleniowy, multimedialny;
- 7) wyposażenie pracowni specjalistycznych, np. pracowni plastycznych (sztalugi, antyramy, piece ceramiczne, koła garncarskie itp.), muzycznych, baletowych, krawieckich, scenograficznych, fotograficznych (aparaty fotograficzne, obiektywy, lampy, statywy, akcesoria ciemniowe itp.), filmowych, multimedialnych (tablice interaktywne, sprzęt audio-video, komputerowy, czytniki, tablety, oprogramowanie itp.), sal wystawowych (gabloty, systemy ekspozycyjne, manekiny itp.); sal teatralnych i kinowych (fotele teatralno-kinowe, kurtyny, żaluzje, rolety, wyposażenie audio-video, rampy oświetleniowe, zaplecze techniczne itp.);
- 8) środki transportu służące działalności kulturalnej;
- 9) specjalistyczny sprzęt umożliwiający osobom niepełnosprawnym dostęp do oferty kulturalnej;
- 10) montaż zakupionego sprzętu lub wyposażenia;
- 11) transport zakupionego wyposażenia.

Przygotowanie dokumentacji technicznej niezbędnej do prowadzenia inwestycji – koszty wykonania projektów architektonicznych, studium wykonalności, analiz oddziaływań na środowisko.

Budowa, rozbudowa i przebudowa obiektów budowlanych, wraz z zakupami niezbędnych urządzeń budowlanych, współfinansowanych w ramach programów europejskich – współfinansowanie kosztów niekwalifikowanych projektów budowy i przebudowy obiektów służących działalności kulturalnej ze środków europejskich, mających podpisane umowy na dofinansowanie projektu, które są kosztami objętymi niniejszym

programem jak przypadku zadań określonych w §1 ust. 1 pkt. 1 regulaminu priorytetu.

PROMESA MINISTRA KULTURY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO

Szczególnym rodzajem ministerialnego programu operacyjnego jest Promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Celem programu jest zwiększenie efektywności wykorzystania środków europejskich na rzecz rozwoju kultury w tym ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego. Program polega na dofinansowaniu przez Ministra Kultury wkładu własnego do wybranych projektów kulturalnych, realizowanych ze środków europejskich, w tym na zadania z zakresu ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego. Dofinansowanie dotyczy projektów realizowanych w ramach: Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2007-2013, 16 Regionalnych Programów Operacyjnych 2007-2013, Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka, Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Programu Rozwój Obszarów Wiejskich 2007-2013, Programów Europejskiej Współpracy Terytorialnej, Programu Kultura 2007-2013. Uprawnionymi do pozyskania dotacji są jednostki samorządu terytorialnego oraz państwowe i samorządowe instytucje kultury i filmowe, kościoły lub związki wyznaniowe, archiwa państwowe, organizacje pozarządowe ze sfery kultury, organizacje pozarządowe i niepubliczne szkoły artystyczne I i II stopnia oraz uczelnie artystyczne. Promesa MKiDN może pokrywać maksymalnie 85 % wkładu krajowego (własnego) wnioskodawcy. W szczególnych przypadkach Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego może zdecydować o pokryciu więcej niż 85 % wkładu krajowego lub nawet odstąpić od wymogu posiadania tego wkładu.

Warto wspomnieć także o innych programach realizowanych przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, a mianowicie:

- 1) „Zabytek Zadbane” - jest corocznym konkursem ogłaszanym przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Nadzór nad konkursem sprawuje Generalny Konserwator Zabytków. Od 2011 roku podmiotem realizującym procedurę konkursową jest Narodowy Instytut Dziedzictwa. Konkurs skierowany jest do właścicieli, posiadaczy i zarządców zabytkowych obiektów wpisanych do rejestru zabytków. Jego celem jest promocja opieki nad zabytkami i upowszechnianie najlepszych wzorów właściwego utrzymania i zagospodarowania obiektów. Charakter edukacyjny konkursu polega na popularyzacji wiedzy dotyczącej właściwego postępowania z zabytkami architektury podczas ich użytkowania oraz w trakcie przeprowadzanych remontów. Ocenie Jury konkursowego podlegać będą jakość i zakres prac konserwatorskich, restauratorskich lub budowlanych, a także wykonane rewitalizacje zabytków architektury. Konkurs promuje właściwe użytkowanie zabytkowych obiektów, ochronę „substancji zabytkowej” podczas wykonywanych remontów, utrzymanie estetycznego wyglądu budowli oraz ich otoczenia, które nierzadko również wpisane jest do rejestru zabytków;
- 2) Program Wieloletni KULTURA+ - Celem realizowanego w latach 2011-2015 Programu jest poprawa dostępu do kultury oraz uczestnictwa w życiu kulturalnym na terenach wiejskich i wiejsko-miejskich, poprzez modernizację i budowę infrastruktury bibliotecznej oraz digitalizację zasobów polskich muzeów, bibliotek i archiwów;
- 3) Dotacje na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych udzielane przez wojewódzkiego konserwatora zabytków

Cel rozdziału środków:

Poprawa stanu zachowania zabytków poprzez:

- 1) ochronę i zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego;
- 2) konserwację i rewaloryzację zabytków;
- 3) udostępnianie zabytków na cele publiczne.

2. Rodzaje kwalifikujących się zadań: prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (projekty realizowane bez udziału środków europejskich):

- 1) planowane do przeprowadzenia w roku udzielenia dotacji, niewymagające wyłonienia wykonawcy na podstawie przepisów o zamówieniach publicznych;
- 2) planowane do przeprowadzenia w roku udzielenia dotacji, wymagające wyłonienia wykonawcy na podstawie przepisów o zamówieniach publicznych;
- 3) przeprowadzone w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (tzw. refundacja).

3. Uprawnieni wnioskodawcy:

- 1) osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego lub inne jednostki organizacyjne posiadające tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego;
- 2) z wnioskiem o udzielenie dofinansowania, o którym mowa w pkt 2 lit. c, może wystąpić wnioskodawca, którego działalność nie jest finansowana ze środków publicznych, po wykonaniu wszystkich prac lub robót określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Wnioskodawcami nie mogą być: państwowe instytucje kultury nadzorowane przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego lub współprowadzone przez jednostki samorządu terytorialnego i Ministra Edukacji Narodowej, państwowe szkoły i uczelnie wyższe, a także podmioty określone w art. 72 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

4. Koszty kwalifikujące się do dofinansowania:

- 1) dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych może obejmować nakłady konieczne na prace lub roboty określone w art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. nr 162, poz. 1568 ze zm.);
- 2) dofinansowanie może być udzielone w wysokości do 50% nakładów koniecznych;
- 3) dofinansowanie w wysokości do 100 % może być udzielone jedynie w przypadkach gdy:
  - a) zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową, albo wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac lub robót,
  - b) stan zachowania zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac lub robót.

Wnioskodawca ubiegający się o kwotę wyższą niż 50% nakładów koniecznych jest zobowiązany do uzasadnienia swojego wniosku. Uzasadnienie winno być poparte dokumentem potwierdzającym spełnienie przez wnioskodawcę przesłanek o których mowa w art. 78 ust. 2 i 3 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (np. kserem karty białej, szczegółowy opis stanu zachowania obiektu sporządzony przez autora programu prac konserwatorskich, ekspertyza techniczna itp.).

DOTACJE WOJEWÓDZKIE

Proces dofinansowania prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru, odbywa się zgodnie z art. 81 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz na podstawie odpowiedniej uchwały Sejmiku Województwa w sprawie trybu i zasad przyznawania dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, położonym na obszarze województwa.

DOTACJE POWIATOWE

W myśl art. 81. ust. 1. i 2. ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru może być udzielona przez organ stanowiący powiatu, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale. Dotacja, w zakresie określonym w art. 77, może być udzielona w wysokości do 100 % nakładów koniecznych na wykonanie przez wnioskodawcę prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru.

Art.82. 1. Precyzuje, iż łączna kwota dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru udzielonych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, wojewódzkiego konserwatora zabytków bądź organ stanowiący gminy lub powiatu nie może przekraczać wysokości 100% nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

DOTACJE GMINNE

Zgodnie z art. 81 w/w ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz zgodnie z ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2015 r., poz. 1515 ze zm.) finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach jest również obowiązkiem jednostki samorządu terytorialnego szczebla gminnego. Dla jednostki samorządu terytorialnego, posiadającej tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest ponadto jej zadaniem własnym.

Zasady i tryb postępowania o udzielenie dotacji z budżetu Gminy na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków określa odpowiednia uchwała, podjęta przez Radę Miasta lub Gminy.

11.2 ŹRÓDŁA ZAGRANICZNE W RAMACH FUNDUSZY STRUKTURALNYCH

PROGRAM ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH ORAZ REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY NA LATA 2014-2020

Na moment opracowywania niniejszego dokumentu nie są jeszcze znane dokładne szczegóły alokacji środków finansowych w ramach PROW i RPO w nowej perspektywie finansowania. W celu pozyskania środków z tych źródeł, należy dotrzeć do odpowiednich dokumentów programowych.

11.3 ŹRÓDŁA ZAGRANICZNE POZAUNIJNE

MECHANIZM NORWESKI

a.2.4.1 Konserwacja i rewitalizacja dziedzictwa kulturowego

Cele i obszary wsparcia

Celem programu jest ochrona, zachowanie i udostępnianie dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń. Program przyczyni się do osiągnięcia tego celu poprzez wsparcie nakierowane na projekty inwestycyjne z zakresu konserwacji i rewitalizacji dziedzictwa kulturowego (nieruchomego oraz ruchomego), dokumentowania historii kultury poprzez digitalizację zbiorów, jak również budowy i rozbudowy infrastruktury kultury o znacznym potencjale wpływu na rozwój społeczno-ekonomiczny.

Inwestycje w kulturę i dziedzictwo kulturowe stanowią czynnik rozwoju miast i regionów, przyczyniając się do wzrostu ich atrakcyjności turystycznej oraz inwestycyjnej. Aż 70% światowej turystyki stanowi turystyka kulturowa, inwestycje w kulturę stymulują również rozwój sektora usług (w tym przemysłów kultury i kreatywnych) i nowych miejsc pracy. Polska kultura przyczynia się do kreowania pozytywnego wizerunku kraju w Europie i na świecie stając się rozpoznawalną marką. Jednocześnie wpływa pozytywnie na rozwój współpracy międzynarodowej i tworzenie wspólnej europejskiej tożsamości. Ze względu na swój potencjał dziedzictwo kulturowe powinno być przedmiotem ochrony i finansowego wsparcia.

W ramach programu współfinansowane będą następujące typy działań:

- 1) rewitalizacja, konserwacja, renowacja i adaptacja na cele kulturalne historycznych obiektów i zespołów zabytkowych wraz z otoczeniem (zakup wyposażenia może stanowić integralną część projektu);
- 2) budowa, rozbudowa, remonty i przebudowa instytucji kultury (zakup wyposażenia może stanowić integralną część projektu);
- 3) konserwacja zabytków ruchomych oraz zabytkowych księgozbiorów, zbiorów piśmienniczych, archiwaliów i zbiorów audiowizualnych, w tym filmowych;
- 4) rozwój zasobów cyfrowych w dziedzinie kultury, w tym: digitalizacja zabytków ruchomych oraz zabytkowych księgozbiorów, zbiorów piśmienniczych, archiwaliów i zbiorów audio, audiowizualnych i filmowych oraz tworzenie wirtualnych instytucji kultury.

5% alokacji zostanie przeznaczony na realizację projektów z zakresu dokumentacji historii kultury, w tym mniejszości etnicznych i narodowych. W programie będą realizowane projekty wybrane w ramach otwartego naboru wniosków.

Nabór wniosków

Przewiduje się jeden nabór wniosków w ramach programu. W przypadku niewykorzystania wszystkich środków w ramach pierwszego naboru, operator uruchomi drugi nabór wniosków.

Uprawnieni beneficjenci

- 1) państwowe i samorządowe instytucje kultury, instytucje filmowe;
- 2) publiczne szkoły artystyczne i uczelnie artystyczne;
- 3) archiwa państwowe;
- 4) jednostki samorządu terytorialnego i ich związki;

- 5) kościoły i związki wyznaniowe;
- 6) organizacje pozarządowe ze sfery kultury.

Wartość i poziom dofinansowania projektu

Minimalna wartość dofinansowania projektu wynosić będzie 1 000 000 euro (maksymalna nie została określona).

Poziom dofinansowania projektu wynosi do 85% całkowitych kosztów kwalifikowanych.

Partnerstwo na poziomie projektu z instytucjami z państw-darczyńców

Partnerstwo w projektach zgłaszanych w konkursie nie jest wymagane.

FUNDUSZ WSPÓLPRACY DWUSTRONNEJ EOG

Operator Programu rezerwuje część kwoty z budżetu Programu (w wysokości 1,5% całkowitych kosztów kwalifikowanych Programu) na potrzeby Funduszu Współpracy Dwustronnej na poziomie Programu podczas jego wdrażania. W ramach całkowitego budżetu Funduszu Współpracy Dwustronnej:

- 1) ok. 83% będzie przeznaczony na poszukiwanie partnerów projektów z krajów Państw – Darczyńców przed lub w trakcie przygotowania wniosku aplikacyjnego dla projektu, rozwój takich partnerstw oraz przygotowywanie wniosków aplikacyjnych dla projektów partnerskich z Darczyńcami (wskaźnik „a”);
- 2) ok. 17% będzie przeznaczony na tworzenie sieci, wymianę, dzielenie się i przekazywanie wiedzy, technologii, doświadczeń i najlepszych praktyk między Beneficjentami a podmiotami w Państwach-Darczyńcach (wskaźnik „b”);
- 3) Ok. 40 000 euro z całkowitej alokacji na Fundusz Współpracy Dwustronnej zostanie przeznaczony na realizację działań podejmowanych przez Operatora Programu, mających na celu osiągnięcie obydwu wskaźników („a” i „b”);
- 4) Pozostała część środków w ramach Funduszu Współpracy Dwustronnej, tj. ok. 126 000 euro z całkowitej alokacji na Fundusz Współpracy Dwustronnej, będzie przeznaczona wyłącznie dla wnioskodawców, którzy otrzymają dofinansowanie w ramach Programu, na zasadzie refundacji wydatków poniesionych zarówno przez wnioskodawcę oraz partnerów w celu nawiązania partnerstw dla realizacji projektu (wskaźnik „a”).

Jeśli wnioskodawca wnioskuje o środki z Funduszu Współpracy Dwustronnej, jest zobowiązany do wypełnienia ostatniej części wniosku aplikacyjnego dotyczącej zwrotu wydatków poniesionych przez wnioskodawcę i partnera/ów na nawiązanie partnerstwa (wnioskodawcy będą przedstawiać we wniosku aplikacyjnym przedkładanym do Operatora Programu finansowe zestawienie należycie udokumentowanych wydatków, które zgodne są z zasadami Funduszu).

W ramach Funduszu Współpracy Dwustronnej wnioskodawcy mogą ubiegać się o refundację 90% kwalifikowanych kosztów. Pozostała kwota będzie musiała zostać zapewniona przez wnioskodawcę*. Wysokość refundacji będzie uzależniona od ilości dostępnych środków, nie powinna jednak przekroczyć 6 300 EUR.

W przypadku jeśli wnioskodawca jest instytucją prowadzoną i finansowaną przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, wnioskowana kwota może wynosić 100%. Wkład własny finansowy w ramach FWD może zostać zapewniony także przez partnera/ów.

Następujące kategorie wydatków są kwalifikowane w ramach Funduszu Współpracy Dwustronnej:

- 1) opłaty i koszty podróży za udział w konferencjach, seminariach, kursach, spotkaniach i warsztatach;
- 2) koszty podróży w ramach wizyt studyjnych (zawierające diety);
- 3) koszty podróży i wynagrodzenia za wizyty ekspertów;
- 4) koszty konferencji, seminariów, kursów, spotkań i warsztatów;
- 5) działania informacyjno-promocyjne;
- 6) opłaty za doradztwo zewnętrzne;
- 7) zakup danych niezbędnych do przygotowania wniosku.

Wydatki ponoszone z tego Funduszu będą kwalifikowane od 9 maja 2012 r. do dnia złożenia dokumentacji

aplikacyjnej u Operatora Programu.

Kryteria wyboru projektów

Ocena projektów jest dwuetapowa i składa się z oceny formalnej i merytorycznej. Wyłącznie projekty, które spełnią wszystkie kryteria formalne będą podlegały ocenie merytorycznej.

Ocena formalna jest dokonywana przez ekspertów polskich. W trakcie oceny formalnej jest przewidziany tryb uzupełnień trwający 3 dni robocze. Wykaz błędów podlegających uzupełnieniom znajduje się w Karcie oceny formalnej oraz Podręczniku Wnioskodawcy, które stanowią załącznik do ogłoszenia.

Ocena merytoryczna dokonywana jest przez ekspertów polskich i norweskich. Każdy wniosek oceniany jest przez dwóch ekspertów, a ostateczna punktacja wniosku jest średnią punktów przyznanych przez obu ekspertów.

Ostatecznej rekomendacji projektów do dofinansowania dokonuje Zespół ds. Wyboru Projektów. Decyzje o dofinansowaniu projektów podpisuje Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

System dofinansowania

Łączne dofinansowanie przekazane beneficjentowi w formie zaliczek nie może przekroczyć 80% przyznanej kwoty grantu. Każda kolejna transza zostanie wypłacona pod warunkiem stwierdzenia przez Operatora prawidłowego wydatkowania zarówno pod względem merytorycznym, jak i finansowym co najmniej 70% kwoty przekazanych wcześniej transz.

Termin, miejsce i sposób składania wniosków o dofinansowanie projektów

Nabór projektów odbywa się w określonym przez instytucję obsługującą program czasie. Termin końcowy odnosi się zarówno do dokumentacji aplikacyjnej składanej w wersji papierowej jak i elektronicznej składanej poprzez generator wniosków w systemie EBOI. Wniosek składa się z dwóch wersji językowych: polskiej i angielskiej. Wniosek musi zostać obowiązkowo złożony poprzez generator wniosków znajdujący się na stronie www.eog.mkidn.gov.pl

Następnie, wydrukowane 2 oryginały wniosku wraz z 2 egzemplarzami załączników (wszystkie dokumenty muszą być podpisane i parafowane na każdej stronie oraz poświadczone za zgodność z oryginałem – jeśli dot.) oraz skanami wszystkich dokumentów na płycie CD/DVD muszą być dostarczone w kopercie lub paczce, drogą pocztową, przesyłką kurierską (w tych przypadkach decyduje data stempla pocztowego) lub osobiście do Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Uwaga! Wskazane powyżej możliwości wsparcia finansowego mają charakter informacyjny. W celu znalezienia dokładnych szczegółów oraz odpowiedniej formy dofinansowania na określone zadania należy dotrzeć do dokumentów programowych oraz kryteriów przyznawania dotacji, ponieważ co roku mogą one ulegać zmianom.